

Overture

ACT 1

The square in Moscow in front of the Kremlin.

Scene 1

Chorus of People in different groups, later the Patriarch Iov, Priests, Shuisky, and Boyars.

CHORUSES OF PEOPLE:

Terrible sorrow now
has struck our native land.
Woe to you holy Russia,
and to all Orthodox people!

Boris the tsar died suddenly;
who will be our tsar?
Who will be a good father
to us poor orphans?

Battles are raging everywhere,
we're threatened on all sides,
even now Polish armies
stand at Moscow's gate!

It is said that with them
is Ivan's son!
Is he the true Dimitri?
God alone knows!

O who are we to believe?
Lord, hear your people!
To thee we flee.
Have mercy on us poor sinners!

(The Patriarch Iov enters, followed by several Priests and Boyars, Shuisky)

PATRIARCH:

Hear me, Orthodox people!

All our boyars
swore allegiance in the church
to the children of Godunov's widow,
Xenia and Fyodor.

Serve the son of your tsar,

Předehra

PRVNÍ JEDNÁNÍ

Náměstí v Moskvě před Kremlem

1. výstup

Sbory lidu. Lid stojí v jednotlivých skupinách.
Později patriarcha Iov, kněží, Šujskij, bojaři.

SBORY LIDU:

Veliké hoře stihlo
matičku rodnou zem,
ó běda Rusi svaté
a pravoslavným všem!

Car Boris náhle skonal,
kdo bude carem nám,
kdo bude dobrým otcem
nám bědným sirotám?

Teď všude zuří boje,
nám hrozí ze všech stran,
již stojí polské voje
u naší Moskvy bran!

Že s nimi jest, tak praví
Ivana caře syn,
zda Dimitrij on pravý,
to sám jen Hospodin!

Komu, ach, věřit máme?
Hospodi, slyš lid svůj,
k tobě se utíkáme,
nás hříšné pomiluj!

(V pravo objeví se patriarcha, za nim několik kněží, pak Šujskij a bojaři)?

PATRIARCHA:

Slyš mne, lide pravoslavný!

Všichni tvoji bojarové
přisahají (přisahalí)? v soboru
dětem vdovy Godunové
Xenii a Fjodoru.

Služte synu cara svého,

trust in the new young tsar.
Unanimously swear destruction
to the cause of the murdering
intruder!

naděj naše mladý car,
snahám vraha vetřelého
svorně přisahejte zmar!

PRIESTS:

Swear destruction to his cause!

KNĚŽÍ:

Svorně přisahejte zmar!

PATRIARCH:

Ivan's son died in infancy
in the arms of his weeping nurse.
The Polish adventurer misleads you!
Protect yourselves from him, O
believers!

*(The Patriarch and Priests depart. The Boyars
and Shuisky step to the front of the crowd.)*

PATRIARCHA:

Zemřel Ivanův syn v mládí
v rukou chůvy plačící,
polský podvodník vás svádí,
chraňte se ho, věřící!

*(Patriarcha s kněžími odchází. Šujskij s bojary
postoupí do předu mezi lid)*

PART OF THE CROWD AND BOYARS:

Hail to Fyodor, the tsar!
Our great tsar!

ČÁST LIDU A BOJAŘI:

Sláva Fjodorovi caru,
velikému gosudaru!

ANOTHER PART OF THE CROWD:

What are Godunovs to us, what are
tyrants to us?
Dimitri is Ivan's true son!

DRUHÁ ČÁST LIDU:

Nač nám Godunovův, nač nám
tyranův?
Dimitrij pravý syn je Ivanův!

SHUISKY:

Men, I entreat you,
hear the voice of the Patriarch!
Russian men, is a Pole to give you a
master?
Orthodox Christians, what a disgrace
for you!

ŠUJSKIJ:

Muži, zapřísahám vás,
slyšte patriarchy hlas!
Rusové! Má Polák dát vám pána?
Pravoslavní, jaká pro vás hana!

PART OF THE CROWD AND BOYARS:

God preserve us from accepting a
charlatan! He is just a brigand, a
Polish adventurer!
This is rebellion, an abominable
treason! To arms, we want to avenge
the tsar!

LID A BOJAŘI:

Podvodníka uznat, chraň vás Bůh!
Rozbojník to, polský dobrodruh!

Vzpoura jest to, ohavná to zrada,
chopte zbraně, chceme cara mstít!

SECOND PART OF THE CROWD:

Your tsar Boris was a great sinner.
It was he who ended the rule of the
tsarevich!
Boris' rule oppressed us.
We do not want his son as tsar!

DRUHÁ ČÁST LIDU:

Váš car Boris velký hříšník byl,
careviče vlády pozbavil!
Soužila nás Borisova vláda,
nechcem syna jeho carem mít!

(Both sides begin to fight. Basmanov enters from back left with the army behind him. Basmanov goes in amongst those fighting and separates them. The quarrel abates. Shuisky withdraws to the very right of the stage. Basmanov stays center stage and during his speech turns alternately to the left and right.)

Scene 2

All characters of the proceeding scene, Basmanov and his Army.

BASMANOV:

Hear me, Moscow, the whole country has now accepted Dimitri.
Only Moscow has shut her gates to him and has paid no homage.

All our armies have gone over to Dimitri's side.
Do you want to wage a useless war, to continue resisting?

Here before the gates of Moscow stands the true Russian tsarevich. He is hurrying into the arms of his own mother, Marfa hastens to meet her son!

PEOPLE AND BOYARS:

Marfa, Marfa, great princess!
She, his own mother, will know him!
If she recognizes him, we will believe him!

BASMANOV:

Let us hasten to honour the tsar!

PEOPLE AND BOYARS:

Let us hasten to honour the tsar!

(All go after Basmanov; Shuisky remains.)

(Obě strany počínají půtku. Basmanov vystoupí z levé strany v pozadí. Za ním přichází vojsko a rozděluje bojující lid a bojary. Spor ustává. Šujskij ustoupí na pravo ke kraji jeviště. Basmanov zůstane uprostřed jeviště a obraci se při svých slovech střídavě k oběma stranám)

2. výstup

Předešlí, Basmanov, a vojsko

BASMANOV:

Slyš mne, Moskvo! Země celá
Dimitra již uznala,
Moskva jen se uzavřela,
poctu svou mu nevzdala.

Přešly všechny naše voje
k Dimitrovu tábrou,
chcete vésti marné boje,
setrvati v odporu?

Před branami Moskvy stojí
pravý ruský carevič
spěchá v náruč matky svojí,
spěchá Marfa synu vstříc!

LID A BOJAŘI:

Marfa, Marfa, velká kněžna!
Zná se k němu rodná máť!
Jej-li uzná, věřit chcem!

BASMANOV:

Spějme caru poctu vzdát!

LID A BOJAŘI:

Spějme caru poctu vzdát!

(Všichni odcházejí za Basmanovme, zůstává Šujskij)

Scene 3

Shuisky alone

SHUISKY:

The people rush blindly to destruction,
my pleas fall on deaf ears!
Woe to you, land of Russian, woe to
you!

Bow to him, cringe before him,
The self-proclaiming imposter,
in your blindness!
Impudent trick, such a daring plot;
with haughty insolence
he has blinded everybody's sight!

OFFSTAGE VOICES:

Death to the Godunovs!

SHUISKY:

What a change in a short time!
Once they fearfully honoured Boris,
now the nation curses him,
God's judgement!
Ha, you bold imposter,
just enjoy your fleeting happiness
and proudly lift your head high!
Your turn will also come
and God will grant that my hands will
shake your throne!

OFFSTAGE VOICES:

Death to the Godunovs!

*(Xenia runs on wringing her hands)***Scene 4**

Xenia and Shuisky

XENIA:

Help! Hear me! Have pity!
O God, where are you! O save them!
No, you know no pity,
you do not listen
and you destroy us.
The cries of the dying sound in my
soul, the imploring voice of my mother!

3. výstup

Šujskij sám

ŠUJSKIJ:

V záhubu lid slepý uhání,
hluchou pouští zní mé volání!
Běda tobě, ruská země, běda!

Klaňte se mu, kořte se mu,
samozvanci vetřelému,
v omámení všem!
Odvážná lest, hra tak smělá
s drzostí pyšného čela
zaslepí zrak všem!

HLASY ZA JEVIŠTĚM:

Ať zhynou Godunovi!

ŠUJSKIJ:

Jaká změna v malé chvíli,
Borise jak v bázni ctíli,
teď jej národ proklíná,
boží soudy!
Hoj, ty samozvanče smělý,
táhni jenom u veselí,
pyšně vznášej hlavu svou!
Přijde také chvíle tvoje
a dá Bůh, že ruce moje
tím tvým trůnem otřesou!

HLASY ZA JEVIŠTĚM:

Ať zhynou Godunovi!

*(Přichvátá Xenie lomíc rukama)***4. výstup**

Xenie a Šujskij

XENIE:

Pomoc! Slyšte! Smilování!
Kde's, ó Bože! Ty je spas!
Ne, ty neznáš slitování,
neslyšíš a ničíš nás!
Zní mi v duši mroucích lkání,
úpěnlivý matky hlas!

A rabble burst into our house,
and killed my mother and my brother!

“Death to the Godunovs!
Death to Tsar Fyodor!”
That was their cry and oh, what sights
I’ve seen!
Here my mother in a pool of blood,
there my brother lay dying!

OFFSTAGE VOICES:
Destruction to the house of Godunov!

XENIA:
Can’t you hear their calling?
They are following me, they are
looking for us!

SHUISKY:
My trusty sword will defend us.
I am with you and will protect you!

Scene 5

Enter people, boyars, Dimitrij and Basmanov

CHORUS:
See a golden sun has risen
above the whole land of Russia,
and a time of peace has come
and blessed hope for all!

Our lord and the true heir,
our tsar has returned;
with trust our gaze
is turned to him.

His mother recognizes him,
the whole land acknowledges him.
A time of peace has come,
and blessed hope for all!

DIMITRI:
Be blessed, O monument of our glory,
be blessed, Kremlin, pride of our
fatherland, the tomb of tsars, saints
and martyrs; you are the sanctuary of
our past!

K nám chátra lidu vrazila
a matku, bratra vraždila!

„Ať zhynou Godunovi,
smrt caru Fjodorovi!”
Tak volali; a co jsem zřela!
Tu v krvi máť,
tam zmíral brat!

HLASY ZA JEVIŠTĚM:
Zkáza rodu Godunovu!

XENIE:
Zda slyšíte to volání?
Stíhají mne, hledají nás!

ŠUJSKIJ:
Však věrný meč nás ochrání,
já s vámi jsem a bráním vás!

5. výstup

Vchází lid, bojaři, Dimitrij a Basmanov

SBOR:
Hle, vzešlo zlaté slunce
nad celou ruskou zem
a doba klidu vzejde
a blahá spása všem!

Náš pán a dědic pravý,
naš car se navrací,
s důvěrou se naše zraky
k němu obrací.

Jej uzná rodná máť,
jej uzná celá zem,
a vzejde doba klidu
a blahá spása všem!

DIMITRIJ:
Buď žehnán slávy naší památníku,
buď žehnán, Kreml, pýcho otčiny,
ty schránko carů, světců,
muččedníků,
tys minulostí naší svatyní!

O heart of Russia, when to thee we hasten, our hearts swell with holy joy. Holy are the rooms which we are to enter; sacred is the earth on which we kneel.

(Dimitri kneels in front of the Kremlin. The people move during his speech. Marfa processes from a door on the side shortly in a festive manner. Dimitri is angled as not to see Marfa)

CHORUS:

He is surely the noble heir
of all our tsars!

DIMITRI:

Spirit of my fathers, bless your son,
that he may govern the nation to the
common good!
May the favour of the Lord be with me
for ever.
May he bless my coming!

I made a solemn oath to myself
that if I gained victory over the
murderers, I would at all times strive
to increase Russia's glory;
O Moscow, be witness to my oath!

And if I cannot add to Russia's glory,
nor make the people happy in this
land, oh curse me, Lord, for failing in
my promise! Let the anger of the Lord
strike me down!

MARFA:

How great his ardour,
how exalted his thoughts!
O blessed anticipation
that this is my lost son!
I have found my treasure;
O my child, this is my son!

BASMANOV, CHORUS:

God blesses his coming!
How he burns in his ardour
with love for the good of the
motherland

Ty srdce Ruska, k tobě-li spěcháme,
v nadšení blahém dmou se prsa nám,
svatá jsou místa, v něž se ubíráme,
a svatý prach, ve kterém poklekám!

(Dimitrij se uklání před Kremlem. Mezi jeho řeči pohnuti v lidu. Vtěže dooobe prisla zleve strany, avšak zcela v popředí Marfa sženským průvodem a zůstala státi zkraje. Dimitrij jest obrácen tak, aby jej neviděla Marfa tváří vtvář)

SBOR:

On jistě našich carů
je dědic vnešený.

DIMITRIJ:

Praotců duch nechť žehná svého
syna, by vládnout mohl k blahu
národu, buď se mnou provždy milost
Hospodina,
požehnat rač on mému příchodu!

Já svatě přísahal sem v duchu sobě,
že zvítězím-li v boji nad vrahy,
chci slávu Rusi množit v každé době,
buď, Moskvo, svědkyní mé přísahy!

A nebudu-li množit ruskou slávu
a blažit milovanou ruskou zem,
nechť kletba Páně padne na mou
hlavu, nechť Hospodin mne zničí
hněvem svým!

MARFA:

Jak velký v nadšení,
jak myslí vzešený!
Ó blahé tušení,
toť syn můj ztracený!
Já našla poklad svůj,
dítě mé, syn to můj!

BASMANOV, SBOR:

Bůh žehná jeho příchodu!
Jak láskou k vlasti zdaru
a láskou k národu
on hárá v nadšení!

and with love for the nation.
He is surely the noble heir
of all the tsars!

On jistě našich carů
je dědic vznešený!

CHORUS:

See, Marfa goes to him!

SBOR:

Hle, Marfa kráčí k nám!

BASMANOV:

Leave the son alone with his mother!
(The chorus withdraws with Basmanov into the background)

BASMANOV:

Nechť syn je s matkou sám!
(Sbor ustupuje s Basmanovem zcela do pozadí)

Scene 6

Marfa, Dimitri
(Dimitri, facing the Kremlin, turns back and hurries to Marfa in the front of stage. Marfa steps slowly towards Dimitri, but when she sees him closely she is stunned, Dimitri hurries towards her and falls at her feet)

6. výstup

Marfa Dimitrij
(Dimitrij, jenž byl obrácen ke Kremlu, se ohlédne a spěchá Marfě vstříc, kteráž se nalézá zee la v popředí jeviště. Marfa kráčí téžněkolik kroků Dimitrovi vstříc, shlédnuvši jej však z blízka, zarazi se. Dimitrij spěchá dále a dlesne jí k nohoum)

DIMITRI:

(He kneels)
Mother, dearest mother!

DIMITRIJ:

(pohlekne)
Matko, drahá matko!

MARFA:

(receding to the side)
O my God, I am destroyed!

MARFA:

(ustupujíc poněkud stranou)
Bože můj, jsem zničena!

DIMITRI:

(dearly)
O embrace me, beloved mother!

DIMITRIJ:

(vroucně)
Ó, přiviň mě k sobě, matko milená!

MARFA:

Arise, prince!

MARFA:

Vstaňte, kníže!

DIMITRI:

(gets up)
Prince! What awful words!
O speak to me as a mother does!

DIMITRIJ:

(vstane)
Kníže, slova strašlivá!
Ó, promluv tak, jak matka mluvívá!

O comfort your child
with a loving glance!
Does not the voice of love speak in
your heart?

Ó, potěš dítě své
v pohledu laskavém
zda žádný lásky hlas
nemluví v srdci tvém?

MARFA:

My heart is dead,

MARFA:

V mém srdci mrtvo jest,

destroyed by grief.
Alas, my hopes
I have now buried.

je žalost zničila,
ó žel! své naděje,
již jsem je pohřbila!

DIMITRI:

O wretched mother of mine,
cruel has been your fate;
your unhappy heart
has been starved of love!

DIMITRIJ:

Ubohá matko má,
krutý tvůj osud byl,
že srdce nešťastné
o lásku uloupil!

MARFA:

His grief is genuine;
it tears my soul apart.
A battle rages in my soul
and terrible tortures!

MARFA:

Pravdivý jeho žal
mou duši rozrývá,
boj zuří v duši mé
i muka strašlivá!

DIMITRI:

All that you have suffered
I want to make up with love.
I want to bring your sick heart
back to life and make it young again!

DIMITRIJ:

Vše, co jsi trpěla,
chci láskou nahradit,
chci choré srdce tvé
k životu omladit!

I will raise you to glory,
I want to be your slave.
But first, O mother dear,
have pity on me and embrace me!

Povznesu k slávě tě,
chci otrok býti tvůj,
jenom mne matičko,
přiviň a pomiluj!

MARFA:

With youthful ardour
he believes himself to be my son.
In my terrible anxiety,
God, what am I to do?

MARFA:

V mladistvém nadšení,
že syn můj, věří sám,
v té děsné úzkosti,
Bože, co počít mám?

MARFA:

Ah, wild passion
Roars in my breast!
Ancient hate,
Tribal hate,
Demands its rights!
I shall be avenged!

MARFA:

Hoj, vášeň divoká,
burácí srdcem mým,
to stará nenávisť,
nenávisť plemenná
se hlásí k právům vsým!
Přec budu pomstěna!

DIMITRI:

I'll raise you to the throne,
despite your murderous foes.
Those wretches who have done you
harm, I'll crush in my wrath!
The sacred throne of my fathers

DIMITRIJ:

Na trůn tě povznesu
navzdory vrahům tvým,
já bídné škůdce tvé
rozdrtím hněvem svým!
Trůn svatý otců mých

was overthrown by villainy,
but revenge will now pursue
those miserable villains!

byl dobyt zločiny,
však pomsta stihne již
ty bídné zlosyny!

BASMANOV:

Will she acknowledge her child
and clasp him to her breast?
If so, blessed peace will come;
cruel strife will pass away!
O poor Russia!
O my dear people!
This single moment will decide your
fate!

BASMANOV:

Zda pozná dítě své
a k srdci přivine?
Pak vzejde blahý mír,
svár krutý pomine!
Ó, Rusi ubohá!
Ó, drahý lide můj,
okamžik jediný
rozhodne osud tvůj!

MARFA:

My child! My son!

(She plunges into the arms of Dimitri. People approach from all sides)

MARFA:

Mé dítě! Synu můj!

(Vrhá se v náruč Dimitrovu. Lid se blíží se všech stran)

SHUISKY, BASMANOV, PATRIARCH,
BOYARS, PRIESTS, PEOPLE:

She accepts him.

ŠUJSKIJ, BASMANOV, PATRIARCHA,
BOJAŘI, KNĚŽÍ, LID:

Jej uznává!

DIMITRI:

What a sweet word, I have a mother!

DIMITRIJ:

Slovo sladké, matku mám!

SHUISKY:

She gives him out as her son
she accepts the pretender!
Cursed by the artful deceit of the
woman!

ŠUJSKIJ:

Za syna jej vydává,
podvodníka uznává!
Kletbou budiž stíhána
ženy šalba prohnaná!

DIMITRI:

What a sweet word, I have a mother!
With what joy I overflow!
Wings grow, I fly higher,
I will achieve my cherished goal,
a young eagle, what rejoicing,
lift me high, my spirit, lift me high!

DIMITRIJ:

Slovo sladké, matku mám!
Jakým štěstím oplývám!
Křídla rostou, letím výš,
cíl mé touhy stíhám již,
mladý orle, jaký ples,
výš, můj duchu, výš se nes!

MARFA:

Child of vengeance, O my son!
Longing trembles through my soul,
a powerful, joyful yearning!
My gaze looks into the heights,
a new world opens before me,

MARFA:

Dítě pomsty, synu můj!
Touha duši prochvívá,
touha mocná, blaživá!
K výši zrak můj pozírá,
nový svět mi otvírá

what a sweet world - O my son!

sladké slovo – synu můj!

BASMANOV:

The tsarina accepts him,
the mother recognizes her son!
Let this moment be blessed,
be blessed, son of Ivan!
Blessed be your coming!
You see your nation in the dust,
have mercy on your children!

BASMANOV:

Cařice jej uznává,
matka syna poznává!
Buď ta chvíle blažena,
buď žehnán, synu Ivana!
Žehnán budiž příchod tvůj,
v prachu vidíš národ svůj,
děti svoje pomiluj!

SHUISKY:

She gives him out as her son
she accepts the pretender!
Cursed be the artful deceit of the
woman!
Fie on you, Russian people,
you kneel before a fake!

ŠUJSKIJ:

Za syna jej vydává,
podvodníka uznává!
Kletbou budiž stíhána
ženy šalba prohnaná!
Běda tobě, lide náš,
před padouchem poklekáš!

PATRIARCH:

The mother accepts him as her son.
Our resistance vanishes!
He is Ivan's son,
let this moment be blessed!
Open wide, O Kremlin!
Welcome your lord!

PATRIARCHA:

Matka syna uznává,
odpor náš tu přestává!
On jest synem Ivana,
buď ta chvíle žehnána!
Otevři se, Kremle náš,
pána svého uvítáš!

THE PEOPLE:

The tsarina accepts him,
the mother recognizes her son!
Let this moment be blessed,
be blessed, son of Ivan!
Blessed be your coming!
You see your nation in the dust,
have mercy on your children!

LID:

Cařice jej uznává,
matka syna poznává!
Buď ta chvíle blažena,
buď žehnán, synu Ivana!
Žehnán budiž příchod tvůj!
V prachu vidíš národ svůj,
děti svoje pomiluj!

BOYARS AND PRIESTS:

The mother accepts him as her son.
Our resistance vanishes!
He is Ivan's son,
let this moment be blessed!
Open wide, O Kremlin!
Welcome your lord!

KNĚŽÍ, BOJAŘI:

Matka syna poznává,
odpor náš tu přestává!
On jest synem Ivana,
buď ta chvíle žehnána!
Otevři se, Kremle náš,
pána svého uvítáš!

(End of first act)

(Konec prvního jednání)

ACT 2

A hall in the Kremlin

OVERTURE*(the curtain rises)***Scene 1**

Dimitri and Marina

DIMITRI:

What great joy is my reward
after a hard, cruel battle,
that I can adorn your head
with the tsar's crown!
To elevate her whom I love
is the height of all joy!
I would even despise my throne
without your love, O beloved!
When my blissful soul
submerges its gaze in yours,
intoxicated, it drowns with joy
in a deep sea of love.

Every eddy of emotion
unites in one thought;
again and again I whisper it ardently:
we belong to one another,
eternally to one another!

In this happy moment may I make a
request?
Today in the wedding procession
you wore Polish clothes;
it aroused the nation's anger.
You must become a Russian in
everything!

MARINA:

I, a Russian?
Never, my consort!
Noble blood runs in my veins,
I am proud of my lineage;
a Polish woman will never deny it!

JEDNÁNÍ DRUHÉ

Siň v Kremlu

Předehra*(opona se zdvihne)***1. výstup**

Dimitrij a Marina

DIMITRIJ:

Jak velká slast mi odměnou
po tuhém, kurém boji,
že mohu carskou korunou
ozdobit hlavu tvoji!
Povýšit tu, již v lásce mám,
toť vrchol mého blaha!
I trůnem svým já pohrdám
bez lásky tvé, ó drahá!
Když duše moje blažená
svůj zrak do tvého noří,
tu tone blahem zmámená
v hlubokém lásky moři.

Veškeré citu víření
v jedné se mysli pojí,
vždy znovu šeptám v nadšení:
jsme svoji, něčné svoji!

Smím v chvíli blahé prosbu vznést?
Dnes k svatebnímu průvodu
jsi polský na se vzala šat;
nevoli budil v národu,
ty ve všem Ruskou máš se stát!

MARINA:

Já Ruskou?
Nikdy, druhu můj!
Krev šlechtická mi v žilách vře,
já hrda jsem na původ svůj,
ten Polka nikdy nezapře!

DIMITRI:

Your task is to be a mother to the people!

MARINA:

Does your people rule the Poles!
Its anger arouses my derision!

See, through the blood of our men
your crown was won, a gift of ours,
and our watchword must be,
"Long live Poland!"

DIMITRI:

Is this your love talking to me,
your pure, fiery love,
for which I longed?
Is this the fiery language of love,
my longing, my request, what does it
mean to you!
Is it only for glory, the lustre of
Poland, that your soul burns?

MARINA:

Your honour is dearer to me than
anything; you must become great and
glorious;
always higher and higher you must be
carried and the wide world will kneel
before you!

Your honour is dearer to me than
anything etc...

DIMITRI:

Where is the passionate love of a
woman who is willing to sacrifice
everything?
Do I have to raise you higher and
higher and become a stepping stone
to your glory!

(Marina leaves Dimitri)

Why are you vanishing, lovely vision
of love?
Why are you vanishing, sweet vision?
Why is my faith in your love, Marina,
slowly fading from my soul?

DIMITRIJ:

Být matkou lidu, úkol tvůj!

MARINA:

Je lid tvůj pánem Poláků?
Hněv jeho budí výsměch můj!

Hle, krvi našich junáků
tvůj dobyt vínek, náš to dar,
a heslo naše,
Polský zdar!

DIMITRIJ:

Zda mluví ke mně láska tvá,
ta láska čistá, ohnivá,
po níž jsem toužil?
Zda řeč to lásky plamenná,
můj stesk, má prosba co ti znamená!

Zda jen pro slávu, Polský lesk
je duše tvoje nadšená?

MARINA:

Mně nad vše drahá je tvoje čest,
ty velkým, slavným máš se stát,
vždy výš a výše máš se nést
a širý svět před tebou poklekat!

Mně nad vše drahá tvoje čest, atd...

DIMITRIJ:

Kde ženy vroucí láska jest,
jež ochotna vše v obět' dát?
Jen výš a výše mám tě vnést
a stupněm k slávě tvé se stát!

(Marina opouští Dimitrije)

Proč mizíš, lásky snění krásné,
proč mizíš, sladká vidino,
proč zvolna v duši mojí hasne
víra v tvou lásku, Marino?

I feel as if you have died to me,
as though without love I would stand
here alone!
With that faith, which my soul once
had, I am burying my happiness!

(Dimitri exits)

Scene 2

Marina, Polish Men and Women, Russian
Boyers and their Wives, later Dimitri

MARINA:

Raise your glasses higher,
let the rejoicing be noisier!
Today we celebrate with jubilation
the brilliant success of our campaign!

For faithful devotion and endeavour,
O heroes I thank you!
To your success and to the happiness
of Poland
I raise up this glass!

Let the fiery strains of the Mazurka
resound for us,
until joy transports our sight and
sound, then in that wild, noisy whirl
our soul will fly back to Poland!

They dance and play like this only in
Poland, it must seem to us
that we are home, for only
in that dear land do they know
how to enjoy themselves, to rejoice
and to laugh!

POLES:

They dance and play like this only in
Poland, it must seem to us
that we are home, for only
in that dear land do they know
how to enjoy themselves, to rejoice
and to laugh!

MARINA:

Mně jest, jak bys mi odumřela,

jak bez lásky bych stál tu sám!
S tou vírou, již má duše měla,
i blaho své já pochovám!

(Dimitrij odchází)

2. výstup

Marina, Poláci a Polky, ruští bojaři a bojarky,
později Dimitrij

MARINA:

Nechť výše se poháry vznáší
a hlučněji zaznívá ples,
zdar skvělý té výpravy naší
my s jáсотem slavíme dnes!

Za oddanost věrnou a snahu,
ó rekové, děkuji vám!
Vám na zdar a ku Polska blahu
ten pohár zde výš pozvedám!

Nechť mazuru ohnivé zvuky nám
znějí,
až rozkoší unáší zrak nám i sluchu,
pak v divokém, hlučném tom reji
náš do Polska zalétne duch!

Tak u nás jen tančíc hrají,
že doma jsme, má se nám zdát,
vždyť znají jen v drahém tom kraji
se těšit a jásat a smát!

POLÁCI:

Tak u nás tančí a hrají,
že doma jsme, má se nám zdát,
vždyť znají jen v drahém tom kraji
se těšit a jásat a smát!

MARINA:

They dance and play like this only in
Poland etc...

There our spirit is free and life is
joyful, there our hearts are gripped by
ardent excitement, there, to you,
O beloved homeland,
our longing spirits fly!
They dance and play like this only in
Poland, etc...

POLES:

They dance and play like this only in
Poland, etc...

MARINA:

They dance and play like this only in
Poland etc...

RUSSIANS:

Alas, the hall of our tsars
is host to arrogant foreigners!
Despite us, the Poles
toasted noisily to their success!
We are not masters in our homes,
what impudence, what pride!

*(both choirs approach each other
threateningly)*

POLES:

The walls of the Kremlin will not
collapse,
they will be hallowed by dance;
singing and rejoicing should sound
here; learn to rejoice,
learn how to live!

RUSSIANS:

Just lift up your arrogant heads
defiantly in haughty laughter!
A cruel revenge for your pride
expect at our hands.

POLES:

Boldly in your vain resistance
prepare to arm yourselves!
A Polish nobleman does not fear

Tak u nás tančí, tak u nás hrají, atd...

Tam náš duch je volý a život je blahý,
tam srdce nám nadšený uchvátí ruch,
tam k tobě, ty domove drahý,
náš toužící zalétne duch!
Tak u nás jen tančí a hrají, atd...

POLÁCI:

Tak u nás tančí, tak u nás hrají, atd...

MARINA:

Tak u nás tančí, tak u nás hrají, atd...

RUSOVÉ:

Běda, síně našich carů
hostí drzou cizotu!
Nám navzdory, k Polsky zdaru
připíjeli v jáсотu!
Nejsme pány v domech svých,
jaká smělost, jaký pychl!

*(Oba sbory s vyhrůžkami postupují proti
sobě)*

POLÁCI:

Nezboří se Kremlu stěny,
budou tancem posvěceny,
zpěv a jáсот má tu znít,
vy se učte plesat, žít!

RUSOVÉ:

Jen vy vzdorně v pyšném smíchu
drzá čela vznášejte!
Krutou splátku svého pychu
z ruky naší čekejte!

POLÁCI:

Směle v planém vzdorování
chystejte se k rozbroji,
vašeho se proklínání

your curses!

(Marina leaves hastily through a door. Dimitri enters through another door and divides the choirs. Both sides recede and Dimitri passes through the middle)

Scene 3

Dimitri, Poles, Russians

DIMITRI:

Back! I command you!
Let him who sows discord fear me,
with my might I will arrest him
and punish him, I vow!

I will stifle these cursed quarrels,
and throughout all holy Russia
The peace must be kept,
this I swear!

RUSSIANS:

Who can bear Polish arrogance?
Their dancing stirred our blood!
We want peace, this is a land of
happiness, keep the peace for us,
O tsar!

POLES:

We also want to live peacefully.
Why prevent our making merry
today? The rainbow proclaims peace
after a storm, after a battle,
song and merriment!

Change of scene

The Tsar's tomb in Uspensky Cathedral. The tombs of Ivan the Terrible and Boris Godunov are visible

Scene 1

Dimitri
(looking at the tombs)

polský šlechtic nebojí!

(Marina odchází chvatným krokem pravými dveřmi. Dimitrij v stoupi jinými dveřmi a rozděljuje obě strany. Hádka ustává, obě strany se roz stoupi a Dimitrij prochází voině jich středem)

3. výstup

Dimitrij, Poláci, Rusové

DIMITRIJ:

Zpátky! Já to kážím vám!
Boj se mne, kdo nesvár brojí,
zastihnu jej mocí svojí,
ztrestám jej, to přísahám!

Udusím ty sváry klaté
a po celé Rusi svaté
mír má být zachován,
to přísahám!

RUSOVÉ:

Kdož pych polský může snéstí?
Krev nám zbouřil jejich rej!
Chceme mír, toť země štěstí,
mír nám, care, zachovej!

POLÁCI:

I my klidně chcem si vésti,
proč nám brání plesat dnes?
Mír po bouři duha věští
a po boji zpěv a ples!

PROMĚNA

Carská hrobka v Uspenském soboru. Vlevo hrob Ivana Hrozného, vpravo hrob Borise Godunova

1. výstup

Dimitrij
(ohlíží se spohnutím po hrobce)

DIMITRI:

From the wild storm of life
my soul hastened here longingly
to these deserted places
in the undisturbed sanctuary of
peace!

How peacefully you rest here
after the battle of life is over!
Would that the holy silence of the
tombs calm the storm in my soul!

To have throne and government in my
hands was my greatest wish,
and what is it to live splendidly?
Simply an illusion and empty
deception! Aided by treason and
murderers in battle,
admired by sycophants,
I live at this height of mine
deserted and unloved!

Scene 2

Dimitri, Xenia

(Xenia, hurried, enters through a small door on the right carrying flowers in her arms. She goes down the staircase looking back in anxiety)

XENIA:

I have escaped! But am I safe?

(She looks towards the entrance and continues down the stairs)

How these villains chased me!
Driven on by my fear I ran away.
Here I am safe, in God's sanctuary!

DIMITRI:

Unhappy girl! How her angelic,
maiden features tremble in fear!

(Dimitri hides behind the grave. Xenie advances to Boris' tomb; she decorates it with flowers)

DIMITRIJ:

Z divokého žití viru
s touhou duše moje spěla
sem, v ta místa osamělá,
v nerušenou svatýň míru!

Jak tu klidně spočíváte
po přestálém v žití boji!
Kéž to hrobů ticho svatě
ztiší bouři v duši mojí!

Trůn a vládu v rukou míti
bylo nejvyššími touhou,
a čím je to skvělé žití?
Přeludem a šalbou pouhou!
Se zradou a vrahy v boji,
pochlebníky obdivován
žiji na té výši svojí
opuštěn a nemilován!

2. výstup

Dimitrij, Xenie

(Xenie chvatem vchází malými dveřmi vpravo v popředí, nesouc v náručí květi, a sestupuje se schodů stále se ohlížejíc s úzkostí ke vchodu)

XENIE:

Unikla jsem! Zda jsem zachráněna?

(ohledne se ke vchodu a kráčí dále se schodův)

Jak mě stíhali ti zlosyni!
Prchala jsem hrůzou poháněna.
Zde jsem jistá, v boží svatyni!

DIMITRIJ:

Ubohá! Jak se chvěje v zděšení
andělské to dívčí zjevení!

(Dimitrij skrývá se za hrob. Xenie pokročí k náhrobku Borisovu a věnčí jej; pak poklekne a zpívá)

XENIA:

Oh dear father, dear above all things beloved! Why have you abandoned your poor children?
Why have you left us without protection?
You have brought bitter grief upon us!
O my father, don't you see us left all alone! How your orphaned child cries here!
We will die here oppressed in holy Russia; we all long for you, oh, we cry for you!

POLES:

Let us rejoice and be merry, have a good time,
have a good time with bosom companions!
What's living in this world worth without a friend, without a girl, without love affairs!

XENIA:

What do I hear? Their voices!
Again that song of the dissolute rabble!

It's them! I'm not safe!
O the unhappy fate of a girl!
Xenia, see you're all alone,
you have not a friend now in the world!

I have nothing to comfort my youth other than your love, your picture in my soul!
Bless me, spirit of my father, care for your unhappy child!

DIMITRI:

O how lovely in her touching lament, in her grief, how noble, tender, warm in her childlike love, an angel personified!

POLES:

Let us rejoice and be merry, have a

XENIE:

Baťuško můj, ó nad vše drahý, milovaný!
Proč jsi děti, ubožátka, opustil?
Proč jsi zanechal nás bez ochrany?
Těžké žaly jsi na nás dopustil!
Baťuško můj, nás zda-li vidíš v opuštění!
Jak zde tvoje dítě pláče v sirobě!

Hyneme tu v Rusi svaté utištění, nšichni toužíme,
ach, naříkáme po tobě!

POLÁCI:

Radujme se, veselme se, kochejme se,
s upřímnými bratrány kochejme se!
Jaké je to žití v světě
be druha i děvčete,
bez milostné kochanky!

XENIE:

Co to slyším? Jejich hlasy!
Zas ta píseň zpustlé chasy!

Jsou to oni! Není jistá žena!
Ó neblahý osud děvčete!
Xenie, hle, tvoje opuštěná nikoho již nemá na světě!

Nemám za potěchu mládí svého než lásku tvou v duši obraz tvůj!
Žehnej mi, duchu otce mého, nešťastné dítě své opatruj!

DIMITRIJ:

Jak je krásná v tklivém naříkání, ve své žalosti jak vznešené, něžná, vroucí v dětském milování, anděla to bytost vtělená!

POLÁCI:

Radujme se, veselme se, kochejme

good time...

se, atd...

XENIA:

O my God! Where can I go?
O my God, save me!

XENIE:

Ó, můj Bože! Kam se dějí?
Ó, můj Bože, dej mi spásy!

Scene 3

Xenia, Dimitri, Neborsky, later Buchinsky
(Pole Neborsky enters from the left. Xenie has stood up. Dimitri hides behind the tombstone)

3. výstup

Xenie, Dimitrij, Něborský, později Bučinský
(Polák Něborský přichází levým v chodem. Xenie byla zatím vstala. Dimitrij u kryt za náhrobkem)

NEBORSKY:

(at the entrance)

Hello, the girl is flirting with the dead,
come and have fun with the living!

(approaches Xenia)

NĚBORSKÝ:

(ještě u vchodu)

Hle, kráska s druhy mrtvými,
pojď, radujme se s živými!

(blíží se ke Xenii)

XENIA:

(steps forward solemnly and with seeming calm)

Away, accursed murderer!
Have respect for sacred walls
and a defenseless girl!

XENIE:

(postoupivši doprostřed jeviště s ličeným klidem)

Pryč, vrahu zlořečený!
Měj v úctě svaté stěny
a dívku bezbrannou!

NEBORSKY:

Come, our circle is merry!
Come, I am a good fellow!
Now leave your fruitless anger,
a girl's resistance tempts me!

(steps towards Xenia trying to take her)

NĚBORSKÝ:

Pojď, veselý náš kru!
Pojď, dobrý já jsem druh!
Již zanech marné hněvy,
mne láká odpor děvy!

(Přistupuje ke Xenii a snaží se ji odvésti)

XENIA:

(retreats to Boris' tomb)

God is with me
and the spirit of my father,
and desperation is my protection!

XENIE:

(ustupuje k Borisovu hrobu)

Je se mnou Bůh
a otce mého duch
a zoufalost mi ochranou!

NEBORSKY:

Come into my arms,
my kissing will subdue
the burning of your anger,
will teach you how to love!

NĚBORSKÝ:

Pojď v mé náručí,
a hvěvu tvého plání
mé ztiší celování,
tě lásce naučí!

XENIA:

(struggling with him)

My God, where are you, my father!

XENIE:

(zápasí s ním)

Ó Bože, kdes ach, otče můj!

DIMITRI:

(Dimitri walks around Xenia)

Back, villain! I will defend the girl!
Fear my anger and await your
punishment with trembling,
I will grind you worms into the dust!

NEBORSKY AND BUCHINSKY:

Him! Damnation, it's him!
He will destroy us, oh woe to us,
let us hide, save ourselves!

XENIA:

(kneeling)

O God, you have saved me!
My father's spirit was with me!

(Neborsky and Bucinsky continue retreating. By the last words they are in the back)

Scene 4

Xenia, Dimitri

XENIA:

(at first quietly, bashfully, then in a more lively manner)

O my protector! I stand here amazed,
is all this true? Can I believe my
senses?
A blessed freedom fills my bosom
and I have no words to thank you!
O my protector! Your beloved image
and the blessed moment of my
salvation will live forever in my
memory!

DIMITRI:

You thank me?
For making me happy?
That I have helped you in your
oppression has made me
indescribably happy!
But a single glance from your eye,
that sweet, timid glance of a girl,
tells me more than all your thanks!
But thank me, for my desirous spirit
longs for your voice, which sounds to

DIMITRIJ:

(Dimitri vstoupí a vyproští Xenii)

Pryč, zlosyne! Já chráním děvku!
Ty hroz se mého hněvu
a trestu čekej v postrachu,
vás červy zdrtím do prachu!

NĚBORSKÝ A BUČINSKÝ:

On, prokletě, on jest to sám!
On zničí nás, ó běda nám,
skryjme se, spasme se!

XENIE:

(poklekajíc na kolena)

Ó, Bože, tys mne zachránil,
duch otce mého se mnou byl!

(Něborský a Bučinský stále ustupují. Připosled nich slovech jsou již v pozadí)

4. výstup

Xenie, Dimitrij

XENIE:

(počiná nesměle, a však stále živěji)

Ochránce můj! Tu stojím zmámená,
zda pravda vše a smím-li věřit sobě?
Má prsa jímá volnost blažená
i nemám slov, bych děkovala tobě!

Ochránce můj! Tvůj obraz milený
a spásy mé okamžik blažený,
ty věčně budou žít v mém
vzpomínání!

DIMITRIJ:

Ty děkuješ?
Za to že šťastným jsem?
Že přispěl jsem ti v utišení tvém,
mne šťastným učinilo k nevypsání!

Však oka tvého pohled jediný,
ten sladký, plachý pohled jediný,
ten sladký, plachý pohled dívčiny
mi praví víc, než všechno tvoje
děkování!

me like music from paradise, as yet unheard!

I want to hear the sound of your voice, to know that you are not just a lovely vision, that your bewitching soul does not dwell in dreams!

XENIA:

With trust I turned towards you.
O do not talk so, it would make me blush; have patience, ah, have pity on me!

Remember that you see me frightened, my soul numbed with fear, and that your jesting can only grieve me!

DIMITRI:

Forgive me, I don't know myself what I am saying, just that I am overflowing with what I have in my mind.
Never has my soul trembled like this!
How is it possible that I could wound you with that which courses so pleasurably through my soul?

XENIA:

O do not talk so, it would make me blush etc...

DIMITRI:

How is it possible that I could wound you with that which courses so pleasurably through my soul?
These words of love, burning with feeling! Forgive me, I don't know myself what I am saying.

XENIA:

And do you know, that to trifle with the heart of a girl
who stands alone in all the world is a grievous sin?
My heart is eager for warm sympathy, and the fiery language of love must sound more tempting to a poor deserted girl.

Však děkuj jen, má duše dychtivá po hlase touží, jenž mi zaznívá jak hudba rajská, dosud neslyšená!
Chci slyšet hlasu tvého zvučení, bych znal, že nejsi krásné vidění, že ve snu nedlí duše okouzlená!

XENIE:

Já s důvěrou jsem k tobě vzhlížela, ó nemluv tak, bych rdít se musela, měj útrpnost, ach, se mnou slitování!

Pomysli, že mne vidíš zděšenou, a duši moji strachem zmámenou, že spíš mne rmoutí tvoje žertování!

DIMITRIJ:

Tož odpusť mi, co pravím, nevím sám, jen překypuji tím, co v mysli mám.

Tak nikdy duše má se nerozechvěla!
Jak možno jest, by tebe ranilo, co duší mou tak slastně vířilo?

XENIE:

Ó nemluv tak, bych rdít se musela, atd...

DIMITRIJ:

Jak možno jest, by tebe ranilo, co duši mou tak slastně vířilo, ta slova lásky, citu rozeplání!

Tož odpusť mi, co pravím, nevím sám!

XENIE:

A víš-li ty, se srdcem děvčete, jež odpuštěno stojí ve světě, že těžkým hříchem sobě zahrávati?

Jeť po soucitu vroucím dychtíva, a vábněji řeč lásky ohnivá pro opuštěnou musí zaznívati!

DIMITRI:

My words sound tempting in your heart, O beloved, say that word again,
which fills my soul with perfect bliss!

XENIA:

O stop, now, I blush with shame at your words! See, this venerable cathedral, this sacred tomb, is disturbed by worldly talk!
I will go now, I don't want to hear your words!

(she tries to go. Dimitri delays)

DIMITRI:

O tell me where I can find you?

XENIA:

In Shuisky's house I have protection,
Farewell now!

DIMITRI:

How cold your farewell!

XENIA:

Farewell now and remember me!

(Xenia wants to leave. Dimitri wants to follow but she beckons him to stay. Dimitri looks for Xenia as he exits)

DIMITRI:

I will not part from you, beloved!

XENIA:

Farewell now!

(Dimitri slowly walks back, looking around in silent joy, then he covers himself with his cloak, and is about to leave when he hears steps and the voices of the conspirators. He stands a moment, and hides in the vault behind Ivan's monument)

Scene 5

Dimitri (*hidden*), Shuisky, Conspirators

DIMITRIJ:

Že vášně zní ti v srdci hovor můj,
ó milená, to slovo opakuj,
jež blahem neskonalým plní duši mou!

XENIE:

Ó ustaň již, studem se zardívám
za slova tvá! Hle, velebný ten chrám,
posvátnou hrobku, světský hovor ruší!

Již jdu, naslouchat nechci slovům
tvým!

(chce odejít. Dimitrij zdržuje)

DIMITRIJ:

Ó pověz mi, kde tebe hledat smím?

XENIE:

V Šujského domě ochrana mi přána,
buď s Bohem již!

DIMITRIJ:

Jak chladný pozdrav tvůj!

XENIE:

Buď s Bohem již a na mne pamatuj!

(Xenie odchází. Dimitrij ji chce následovat, ona mu však kyne, aby zůstal. Dimitrij pohlíží za Xenii, až odejde)

DIMITRIJ:

Já neloučím se s tebou, milovaná!

XENIE:

Buď s Bohem již!

Dimitrij kráčí zvolna zpět, pohlíží kolem s výrazem nadšení a blaha, zahali se v plášť, vezme klobouk, a jde ke schodům. U vchodu se zastaví a naslouchá. Pak se vrátí a ukryje se za hrob.

5. výstup

Dimitrij (*v úkrytu*), Šujskij, spiklenci

(Enter Shuisky. He looks around him and beckons to the conspirators to follow him. The conspirators step down into the front. Dimitri hides behind the tomb. During the singing the conspirators come through and spread out along the passage, unfastening their cloaks. Two of them carry torches and thrust them into pillars)

SHUISKY:

Softly, follow me,
do not make a noise!
This church will conceal us.
Here no one will hear us
other than God the judge
in the height of heaven.

CONSPIRATORS:

Let us follow him softly!
Do not make a noise!
Here no one will hear us
other than God the judge
in the height of heaven.

(The conspirators come in and take off their cloaks. They form a group round Shuisky, who stands in the middle of the stage)

SHUISKY:

Listen! Here before the face of God
hear the voice of sober truth!
Awake you men!
Be ashamed of yourselves while
there's time!
Steel yourselves to resist!
In the name of orthodox Russia,
Dimitri must fall.
Let us swear this together!

CONSPIRATORS:

How can we swear to destroy the
tsar? First give us proof!
Who is our tsar?

SHUISKY:

God alone knows!
That it is not Dimitri I have proof!

(Vystoupí Šujskij, ohlíží se kolem a kyne ostatním, aby jej následovali. V šichni sestupují opatrně do předsíně; mezi zpěvem vcházejí a rozhalují pláště. Dva spiklenci nesou pochodně, jež vetknou za sloupy)

ŠUJSKIJ:

Tiše za mnou spějte,
šumu nedělejte,
skryje nás ten chrám!
Zde nás neuslyší,
než na nebes výši
božský soudce sám.

SPIKLENCI:

Tiše za ním spějme,
šumu nedělejme!
Zde nás neuslyší
než na nebes nýši
božský soudce sám.

(Spiklenci tvoří kolem Šujského, jenž stojí uprostřed jeviště)

ŠUJSKIJ:

Slyšte! Zde před Boží tváří,
slyšte přísné pravdy hlas!
Probudte se, muži,
zastydte se včas!
Vzmužte se již k odporu!
Jménem pravoslavné Rusi,
Dimitrij, že padnout musí,
přísahaeme ve sboru!

SPIKLENCI:

Jak, caru přísahati zmar?
Dřív důkaz podej nám!
Kdo je náš car?

ŠUJSKIJ:

To ví Bůh sám!
Že Dimitrij to není, důkaz mám!

I can call witnesses,
they will swear before the living God
to confirm my statement.
I came to Uglich,
where nurses desperately mourned
over the dead tsarevich.
I saw them burying his tiny body.
What more do I have to say?
The Lord hears my words,
here at the tomb of Ivan the Terrible
I raise my voice in oath!

Svědky zavolati mohu,
přísahou k živému Bohu
stvrdit chci své udání!
Přišel já jsem do Ugliče,
u mrtvého careviče
chůvy lkaly v zoufání.
Viděl jsem trup jeho malý,
viděl, jak jej pochovali,
co vám více říci mám?
Hospodin má slyší slova,
zde u hrobu Ivanova
k přísaze hlas pozvedám!

DIMITRI:
(in hiding)

Do not swear!

DIMITRIJ:
(v úkrytu)

Nepřísahej!

CONSPIRATORS:

Who called us
where did that voice come from?
Do our ears deceive us?
Look there, what a horrid phantom!
It is Ivan's ghost!

SPIKLENCI:

Kdo to volal nás?
Odkud zněl ten hlas?
Zda nás šálí sluch?
Hleďte, hleďte tam,
jaký hrozný klam!
Ivanův to duch!

DIMITRI:

I am not a phantom of horror,
I am not an empty vision.
This is I, your tsar and Lord!

DIMITRIJ:

Nejsem přízrak, nejsem zděšení,
nejsem plané vidění!
Já to jsem, váš car a pán!

SHUISKY AND PART OF THE
CONSPIRATORS:

Ha, you are in our hands,
your threat does not frighten us,
our tyrant must fall!

ŠUJSKIJ A ČÁST SPIKLENCŮ:

Hoj, ty sám jsi v ruce naší,
hrozba tvá nás nezastraší,
padnout musí tyran náš!

MOST OF THE CONSPIRATORS:

(stand in front of Dimitri to protect him)

Back!
To spill blood in a church
would arouse God's wrath!
It is a terrible sin!

VĚTŠINA SPIKLENCŮ:

(staví se před Dimitrije k jeho obraně)

Zpátky!
ve chrámu prolít krev,
toť vzbudit boží hněv,
toť hrozný hřích!

SHUISKY AND PART OF THE
CONSPIRATORS:

You don't frighten us
and from our vengeance
you won't escape!

ŠUJSKIJ A ČÁST SPIKLENCŮ:

Nás nezastraší
a pomstě naší
teď nemine!

DIMITRI:

I am not a phantom of horror...

DIMITRIJ:

Nejsem přízrak, zděšení, atd...

MOST OF THE CONSPIRATORS:

Back, this is a holy place,
it is a sin to spill blood here!

VĚTŠINA SPIKLENCŮ:

Zpátky, místo to je svaté,
hříchem krev tu prolévat!

SHUISKY AND PART OF THE
CONSPIRATORS:

It is a crime to keep alive this cursed
breed, to spare the murderer of the
fatherland.

ŠUJSKIJ A ČÁST SPIKLENCŮ:

Hříchem žít plémě klaté,
vraha vlasti zachovat!

DIMITRI:

Fall on your knees!
Beg for my mercy!
I, your tsar and master, will punish
you!

DIMITRIJ:

Na kolena padejte,
milost moji vzývejte,
ztrestám vás, váš car a pán!

SHUISKY AND PART OF THE
CONSPIRATORS:

You have rescued a murderer;
you have betrayed your brothers,
shame on you!

ŠUJSKIJ A ČÁST SPIKLENCŮ:

Vraha jste spasili,
bratry jste zradili,
hanba vám!

MOST OF THE CONSPIRATORS:

Great tsar,
have mercy on us sinner,
forgive us!

VĚTŠINA SPIKLENCŮ:

Ó care veliký,
pomiluj viníky,
odpusť nám!

*(Curtain falls. A group kneeling round
Dimitri, and further on the right a group
threatening him)*

*(Opona padá. Jedna část sboru kleči kol
Dimitra, druhá stojí opodál v pravo hrozíc)*

ACT 3

Hall in the Kremlin. At the back a vaulted passage raised above the rest of the stage with doorways on both sides; higher than everything else on stage. Behind the passage is a courtyard and from the passage a wide staircase into the room. In the room at the front, on a dais, a throne and chairs.

Scene 1

Dimitri

(enters through doors on the right)

DIMITRI:

I have seen her, I have beheld Xenia,
my mind drinks with silent bliss,
I have seen an angel in her pure
beauty. My whole being trembled with
secret joy I would never have
suspected! I have seen her, and
forgotten the world!

O one so beautiful, why did you
appear to me,

like the light of the spring sun?

Why did you favour me in love

while condemning me to

hopelessness?

Why did my spirit drink nectar from
your lips,

only to be parched by torturing thirst?

Why did you trouble my bliss with a
phantom?

Xenia! Why did you appear to me?

A spring flower scorched by the frost,
thus our love flared up;

just a light and then darkness
threatens;

once again our spirits embrace,

then farewell, happiness in life;

fade, fade, destroyed flower!

JEDNÁNÍ TŘETÍ

Síň v Kremlu. V pozadí klenutá, oblouková chodba, s východem po obou stranách; vyšší než ostatní část jeviště. Pod středním, nejširším obloukem několik schodů, jimiž se sestupuje do síně. Za tímto obloukem, na zadní straně chodby, široké dvéře. V siní na levé straně dvéře blíže pozadí, pak na povyšném místě křeslo a vedle něho dvě sedadla. Vpravo blíže pozadídvéře a dvě vysoká okna; ke každému z nich vede stupeň.

1. výstup

Dimitrij

(vstupuje dveřmi v pravo)

DIMITRI:

Viděl jsem ji, Xenii jsem zřel,
myslí tichým blahem opojenou
zíral v čistou krásu anděla,
slastí tajnou, nikdy netušenou
celá bytost má se zachvěla!
Ji jsem viděl, na svět zapomněl!

Proč tak krásná ses mi zjevila,
jako slunka jarního ty svít?

Proč ses v lásce ke mně naklonila,
an mi beznadějnost souzena,
proč z tvých úst má duše nektar pila,
by pak práhla žízní mučena,
blaha přeludem se trápila?
Xenie, proč ses mi zjevila?
Kvítek jara mrazem spálený,
tím nám bylo lásky zaplanutí,
svítilo jen, a hrozí temnota,
ještě jedno v duši obejmutí
a buď s Bohem štěstí života,
svadni, svadni, kvítku zničený!

Scene 2

On the left side Marina enters, Marfa follows behind her, then their company (Russians and Poles). They all climb to an elevated space. At the same time, the door behind the corridor opens and the Boyars and Basmanov enter with the Patriarch and Priests. Then the Poles enter from the right side descending the steps following the Russians. The russians stand on the right side, Poles on the left, Basmanov is standing in front. Dimitri sits down on the chair with Marfa on his right and Marina on his left.

POLES AND RUSSIANS:

Greetings, tsar, God protect you!
You are blessed by God,
Long live our tsar and lord!

BASMANOV:

At council the verdict was passed:
Let Shuisky be executed!
Everyone is of one mind,
everyone cries glory of the tsar!
Let intrigue be punished,
let the treacherous head fall!

POLES AND RUSSIANS:

Let intrigue be cruelly punished,
let the treacherous head fall!

BASMANOV:

Your wishes are law,
the nation is faithful to you.

O hear our sighs;
have mercy on your children!

RUSSIANS:

O hear these our sighs
have mercy on your children!

PATRIARCH:

Great tsar, incline your ear to us,
hear our earnest prayer;
I beseech you before God!

PRIESTS:

Great tsar, incline your ear to us,

2. výstup

Vlevo vchází Marina, za ni Marfa, pak jejich družina (Rusky i Polkyó). Všecky vystupují na povýšené místo. Zároveň se otevrou dveře za ohodbou, jimiž vcházejí ruští bojaři s Basmanovem v čele a patriarcha s kněžími. Konečně přicházejí z pravé strany Poláci a sestupují za Rusy ze schodů. Rusové se staví v pravo, poláci v levo, Basmanov stojí v popředí. Dimitrij se posadí na křeslo, Marfa po jeho pravém boku, Marina po levém.

POLÁCI A RUSOVÉ:

Buď, care, pozdraven,
tys Bohem požehnán,
buď živ náš car a pán!

BASMANOV:

Na sněmu ortel vynesen:
Buď Šujskij katem odpraven!
Vše jedné mysli jest,
vše volá caru sláva!
Nechť pikle stihne trest,
ať padne zrádná hlava!

POLÁCI A RUSOVÉ:

Nechť pikle stihne krutý trest,
nechť padne zrádná hlava!

BASMANOV:

Je zákonem tvé přání,
je národ věren tvůj.
Ó slyš ty naše lkání,
své děti pomiluj!

RUSOVÉ:

Ó slyš ty naše lkání,
své děti pomiluj!

PATRIARCHA:

Velký care, sskoň se k nám,
vyslyš snažnou prosbu naší,
Bohem tebe zaklínám!

KNĚŽÍ:

Velký care, sskoň se k nám

hear our earnest prayer!

vyslyš snažnou prosbu naší!

RUSSIANS:

O hear our sighs;
have mercy on your children!

RUSOVÉ:

Ó slyš ty naše lkání,
své děti pomiluj!

BASMANOV:

Your wishes are law...

BASMANOV:

Je zákonem tvé přání, atd...

PATRIARCH:

Holy faith is suffering injustice;
Polish pride is rampant everywhere.
They make fun of our holy places;
they plague dishonoured Moscow.
The faithful grumble
that within the Kremlin
Mass is celebrated in Latin for the
tsarina.
O tsar, hear our warning voice!

PATRIARCHA:

Svatá víra příkoř snáší,
všude vládne polský pych.
Ze svatyň si tropí smích,
potupenou Moskvu souží,
a lid reptá věřící,
že se v Kremlu cařici
po latinsky slouží!
Care, výstražný slyš hlas!

PRIESTS:

Urge the tsarina to our faith,
or else God's wrath will pursue us!

KNĚŽÍ:

Skloň carevnu k víře naší,
sice hněv boží stihne nás!

PATRIARCH:

Otherwise the church faithful
will not recognize the tsarina,
(with emphasis)
and will invalidate your marriage!

PATRIARCHA:

Jinak církev věřící
neuzná v ní cařici,
(s důrazem)
zruší platnost svatby vaší!

MARFA:

Without delay grant the wishes
of your devoted people!
Hear, my son, the sighs of the people,
have mercy on your children!
O do not heed foreign wishes,
just believe the people!

MARFA:

Bez váhání splní přání
lidu svého oddaného!
Slyš, synu, lidu lkání,
své děti pomiluj,
ó, nedbej cizích přání,
jen lidu důvěřuj!

DIMITRI:

Such words! Now hope!
This is just an illusion, not my
salvation!
My desires, my dream of love
are already sacrificed, buried!

DIMITRIJ:

Jaká slova, naděj nová!
Klam to pouhý, spásy není!
Již mé touhy, lásky snění
v oběť dány, pochovány!

MARINA:

This unheard of effrontery
arouses hatred and anger in us!
Let it be severely punished,
or else it will call for blood!

BASMANOV:

Hear the sighing, hear the wishes
of your devoted people!
Hear, O tsar, our sighs;
have mercy on your children!
O do not heed foreign wishes,
just believe the people!

PATRIARCH:

Hear, O tsar, our sighs;
have mercy on your children!
O do not heed foreign wishes,
just believe the people!

POLES:

This unheard of effrontery
arouses hatred and anger in us!
It must be severely punished,
or else it will call for blood!

RUSSIANS:

Hear the sighing, hear the wishes
of your devoted people!
Hear, O tsar, our sighs;
have mercy on your children!
O do not heed foreign wishes,
just believe the people!

PRIESTS:

Hear, O tsar, our sighs;
have mercy on your children!
O do not heed foreign wishes,
just believe the people!

MARINA:

Ta drzost neslýchaná
v nás bouří zášť i hvěv!
Buď přísně potrestána,
neb žádá, žádá krev!

BASMANOV:

Uslyš lkání, vyslyš přání
lidu svého oddaného!
Slyš, care, naše lkání,
své děti pomiluj!
Ó nedbej cizích přání
jen lidu důvěřuj!

PATRIARCHA:

Slyš, care, naše lkání,
své děti pomiluj!
Ó, nedbej cizích přání,
jen lidu důvěřuj!

POLÁCI:

Ta drzost neslýchaná
v nás bouří zášť i hněv,
buď přísně potrestána,
neb žádá, žádá krev!

RUSOVÉ:

Uslyš lkání, vyslyš přání
lidu svého oddaného!
Slyš, care, naše lkání,
své děti pomiluj!
Ó nedbej cizích přání
jen lidu důvěřuj!

KNĚŽÍ:

Slyš, care, naše lkání,
své děti pomiluj!
Ó, nedbej cizích přání,
jen lidu důvěřuj!

Scene 3

Dimitri turns and sees Xenia coming hurriedly from the right side of the corridor, he passes by her as if he wanted to evade her. All are looking around and they make space for Xenia. Marina walks to the middle of the stage while Xenia sees

3. výstup

Dimitrij se ohlédne a spatří Xenii přicházející chvatem z pravé strany chodby i přejde rychle, jako by se ji chtěl vyhnouti. Všichni se ohlížejí a ustupují Xenii s cesty. Marina postoupí několik kroků do středu jeviště. Xenie sestoupí se schodů, ohlíží se úzkostlivě a blíží se k Marině.

the stairs and looks around in anxiety. Xenia approaches Marina.

XENIA:

Let me go! For God's sake
let me see the tsarina!

(Anxiously looks around and approaches Marina)

THE WHOLE CHORUS:

Poor Xenia
has run here in tears!

XENIA:

(to Marina with desperate haste)

They are taking Shuisky now to his
end,
a terrible execution awaits him,
in a short while his grey head
will fall by the sword in blood.
Have pity!

(During Xenia's singing Shuisky, with hands bound, can be seen crossing the passage behind the room, followed by the executioner with a sword, the guard, judges, and a priest)

To have mercy, to forgive
is your exalted task!
In the happiest moment of life
remember the unhappy,
have pity!
Like you I was an honoured
and adored tsar's daughter;
here you see me humbled,
wretched, kneeling in the dust.
Have mercy!

MARINA:

In vain you ask for what is not in my
power;
only the tsar can pardon;
there stands the tsar!

(She points at Dimitri)

XENIE:

Nechte mne! Pro Boha!
Pusťte mne k cařici!

(Úzkostlivě se ohlížejíc blíží se k Marině)

CELÝ SBOR:

Xenie nebohá
spěchá sem plačící!

XENIE:

(se zoufalým chvatem k Marině)

Šujského již vedou k cíli,
čeká hrozná poprava,
padne mečem v malé chvíli
šedá hlava krvavá.
Měj slitování!
Pomilovat, odpustit,
vznešený je úkol tvůj!

(Mezitím přecházejí chodbou za síní Šujskij s rukama spoutanýma, kat s mečem, soudcové, kněží a strážce.)

V nejšťastnější chvíli žití
na nešťastné pamatuj,
měj slitování!
Jako ty jsem byla ctěnou,
zbožňovanou cařicí,
zde mne vidíš pokořenou,
bídnu, v prachu klečící,
měj smilování!

MARINA:

Marně žádáš, co v mé moci není,
jenom car udílí odpuštění;
tam stojí car!

(Ukazuje na Dimitrije)

(Xenia approaches Dimitri with a bowed head in respect. Dimitri watched her and now stands in front of her.)

XENIA:

(timidly)

I kneel before your grace

(kneeling, she looks up and starts in horror)

Dimitri, it's him!
No, it is a horrid delusion!

DIMITRI:

Xenia!

XENIA:

Alas, it's him!

(Xenia staggers and faints. Marfa's and Marina's ladies catch her in their arms and take her off)

DIMITRI:

A terrible battle rages in my soul!
God, how can I bear that glance!

MARINA:

A terrible light shines in my soul,
how he trembled! He is a traitor!

MARFA, WHOLE CHORUS:

Grief has overcome her, her strength
has gone, unhappy girl!

(Basmanov steps up to the window on the right, he goes up one step, opens the window and looks out)

BASMANOV:

They have taken Shuisky to his end;
the execution is now beginning!
They are praying now, the
executioner is getting ready.
Shuisky is kneeling in submission...

(Xenie blíží se se sklopeným zrakem k Dimitriovi. Dimitrij ji byl dříve spohnutím pozoroval; nyní stojí v předu, napolo od ní odvrácen.)

XENIE:

(nesměle)

Před milostí tvojí poklekám

(klekajíc pohlédne vzhůru a vzbopí se zděšena)

Dimitrij, toť on!
Ne, to hrozný klam!

DIMITRIJ:

Xenie!

XENIE:

Ó běda, on to jest!

(Xenie omdlévá, panny Marininy ji zachyti a odvedou)

DIMITRIJ:

Hrozný boj mou duší zmítá!
Bože, jak ten pohled snést!

MARINA:

Hrozné světlo v duši svítá,
jak se chvěl! On zdrádcem jest!

MARFA, CELÝ SBOR:

Žal ji schvátí, došly síly,
nešťastná to dívka!

(Basmanov přistupuje k oknu vpravo, vystoupí na stupeň, otevře okno a pohlíží ven.)

BASMANOV:

Šujského již vedou k cíli,
poprava již počíná!
Teď se modlí, kat se chystá,
Šujskij kleká podroben...

DIMITRI:

(Dimitri steps quickly to the window and waves his handkerchief)

A pure soul has pleaded for him.
Pardon, let him be free!

MARFA:

A pardon, a pardon, what a wonder!
The tsar is merciful!

BASMANOV, PATRIARCH, RUSSIANS AND
PRIESTS:

A pardon, a pardon, what a wonder!
The tsar is merciful!

MARINA:

Woe they have forgive the traitor;
for her, he did it for Xenia!

POLES:

A pardon, a pardon, what a wonder!
How he is merciful to traitors!

DIMITRI:

She knelt pleading in the dust!
How can I be deaf to her, to an angel!
(enthusiastically)

Russian people, your sighs
have awoken a response in my
breast.
I will protect without ceasing
the sacred faith of your fathers.
Let robbers bow their heads;
let him who blasphemes be taken
away in chains!
My people, in accordance with your
wishes,
I will expel the foreign hordes!

MARINA:

Ha, this wretched traitor!
Thus are our people rewarded!
This is a girl's treacherous trick!
My honour is stained!
How can I bear this insult?
Brought to the ground,

DIMITRIJ:

(postoupi rychle k oknu mávaje šátkem.)

Prosila zaň duše čistá,
milost, budiž svoboden!

MARFA:

Milost, milost, jaký div!
Dimitrij je milostiv!

BASMANOV, PATRIARCHA, RUSOVÉ,
KNĚŽÍ:

Milost, milost, jaký div!
Gosudar je milostiv!

MARINA:

Běda, zrádci promíjí,
pro ni, on pro Xenii!

POLÁCI:

Milost, milost, jaký to div!
Jak je zrádcům milostiv!

DIMITRIJ:

Ona v prachu prosíc klečela!
Jak oslyšet ji, anděla!
(nadšeně)

Lide ruský, tvoje lkání
budí ohlas v ňadrech mých,
chránit budu bez ustání
svatou víru otců svých.
Zbojníci ať hlavy sklání,
kdo se rouhá, v pouta s ním!
Lide můj, já k tvému přání
cizí tlupy vyhostím!

MARINA:

Ha, bídný zrádce ten!
Tak lid náš odměněn!
Ta zrádná dívčí lest!
Má zkalena je čest,
jak pohanu tu snést?
Za zem tu dobytou,

Polish blood spilt,
this traitor will tread on us!

krev polskou prolitou
nás šlape zrádce ten!

MARFA:

Eternal glory be to you,
you love your nation,
o my dear son!
Russia will give thanks to you.

MARFA:

Buď věčná tobě sláva,
máš v lásce národ svůj,
ó, drahý synu můj!
Rus tobě díky vzdává!

BASMANOV, PATRIARCH:

Eternal glory be to you,
you love your nation,
o my dear son!
Russia will give thanks to you.

BASMANOV, PATRIARCHA:

Buď věčná tobě sláva,
ty lid svůj v lásce máš!
Ó, velký care náš!
Rus tobě díky vzdává!

RUSSIANS AND PRIESTS:

Eternal glory be to you,
you love your nation,
o my dear son!
Russia will give thanks to you.

RUSOVÉ A KNĚŽÍ:

Buď věčná tobě sláva,
ty lid svůj v lásce máš!
Ó, velký care náš!
Rus tobě díky vzdává!

POLES:

Ha, this wretched traitor!
Thus is the Pole rewarded!
This base insult must be wiped out!
O righteous anger that calls for blood!

POLÁCI:

Ha, bídný zrádce ten!
Tak Polák odměněn!
Ta mrzká pohana
má býti smazána!
Ó spravedlivý hněv, to žádá krev!

(Uttering threats the Poles go off up the steps along the corridor to the left. Basmanov, the Patriarch, the Priests and Russians, still bowing to the tsar, follow along the corridor to the right. Marfa leaves through the second door. Dimitri, at Basmanov's and the Patriarch's exit goes up a few steps, wanting to go after Marfa, but Marina stands in his way)

(Poláci odchazejí s výhrůžkami po schodech chodbou klevě straně. Basmanov, Patriarcha, Rusové a kněží kráčejí klonice se Dimitrijovi chodbou ku pravě straně. Marfa odchází do druhých dveří. Dimitrij, jenž s odcházejícími Rusy byl postoupil až ke schodům, chce jít za Marfou; Marina mu však zastoupí cestu.)

Scene 4

Marina and Dimitri

MARINA:

(approaching hastily to Dimitri, passionately)
Why did you pardon Shuisky?
Now, boldly, confess to everything!
You did it for Xenia!

DIMITRI:

Be that as it may, how have I sinned?

4. výstup

Marina a Dimitri

MARINA:

(přistoupivši chvatem k Dimitrijovi, vášnivě)
Proč udělil jsi milost Šujskému?
Nuž, směle jen, přiznej se ke všemu!
Tys Xenii to k vůli učinil!

DIMITRIJ:

Proč udělil jsi milost Šujskému?

May I not pardon, or am I not master?

Nuž, směle jen, přiznej se ke všemu!
Tys Xenii to k vůli učinil!

MARINA:
(mockingly)

You master! Who wouldn't kneel to you?
But to whom do you owe your throne?
Ungrateful one, you have forgotten so soon!

(with growing anger)

How can you look me in the face?
You are a traitor and a liar before God!

MARINA:
(posměšně)

Jsi pánem ty! Kdož tobě by se neklaněl?
Však komu trůnem svým jsi zavázán,
ty nevděčný, záhy jsi zapomněl!

(se vzrůstajícím hněvem)

Mně, můžeš-li pohlédni v tvář!
Tys zrádce a před Bohem lhář!

DIMITRI:

Marina, I swear to God, I will repay my heavy debt to the last penny, but I want to rule alone on the throne of my fathers!

DIMITRIJ:

Hoj, Marino, slyš, splatím, přísám \ Bůh, do kopky poslední svůj těžký dluh, však trůnem otců svých chci vládnout sám!

MARINA:

The throne of your fathers! You fatuous fool!
Or do you believe they wore a crown?
And do you perhaps want to repay us with silver and gold?
Now take revenge, Marina, reveal the truth! You are a serf, you are a Grishka Otrepyev!

MARINA:

Trůn otců tvých! Ty boude zpozdilý!
Či věříš, korunu že nosili?
A stříbrem, zlatem chceš snad splácet nám?

Nuž, pomsti se, Marino, pravdu zjev!
Tys nevolník, tys Griška Otrepěv!

Listen! At night you were brought to my father as a child. A mysterious man said in secret: "Take in this lad, the child will become a great man!" And added these words: "We were hired for the murder, to kill Dimitri the son of Ivan. We strangled him in the park on Boris' orders. I caught sight of the face of the dead prince. I trembled as if stabbed by a dagger, in him I saw the very image of my own son! Seized by a strange thought, I pulled off a picture from his neck, a holy picture, and a gold cross.

Poslyš! K otcí v noční době přinesen jsi byl co dítě. Tajemný muž pravil v skrytě: "Vemte toho hochu k sobě, velkým může stát se robě!" A dále mluvil tato slova: "Najati jsme k vraždě byli, bychom syna Ivanova Dimitrije zavraždili. V sadě jsme jej zardousili, dle příkazu Borisova. Vzhled' jsem ve tvář zesnulého, zachvěl se, jak dýkou řat, vidím obraz syna svého! Myšlénkou pak divnou jat strh jsem obraz z šíje jeho, svatý obraz i kříž zlatý.

Through the dark night I fled to a
 monk I knew in a far-off monastery.
 I hid my son with him;
 with him I quietly hatched a plot.
 The monk shortened his right arm
 just as Ivan's son used to have."
 So the man said and gave the holy
 cross to my father:
 "Here you have a valid
 proof, I entrust him to your care!"
 This is your origin. This your glory!
 All you are, you are because of our
 hands!

V dálný klášter nocí tmavou
 k známému jsem prchnul mnichu,
 u něho se syn můj skrýval,
 s ním jsme pikle kuli v tichu,
 mnich mu zkrátil ruku pravou,
 jak to Ivanův syn míval.
 "Tak muž děl a kříž posvátný
 otci dal: „Tu důkaz platný,
 svěřuji péči vaší!"
 Hle, tvůj původ! Hle, tvá sláva!
 Vše, co jsi, jsi rukou naši!

DIMITRI:

Ha, Marina, you are lying. Not another
 word!
 How terrible are your words! Do you
 know?
 You wretched viper for home I burned
 with love,
 you are poisoning my soul with your
 breath!
 But I do not believe your words
 anymore,
 or your love, or your cruel threats!

DIMITRIJ:

Hoj, Marino, ty lžeš, ni hlesu dál!
 Jak hrozná jsou slova tvá, zda to víš?
 Ty bídná zmiije, k níž jsem láskou plál,
 ty dechem svým mou duši otrávíš!
 Však nevěřím já více slovům tvým,
 ni lásce tvé, ni hrozbám tvým
 ukrutným!

MARINA:

Do you want witnesses? Do you want
 me to swear?

MARINA:

Chceš svědky mít? Chceš, abych
 přísahala?

DIMITRI:

Do you want to swear that for years
 you have lying, that you and your
 father have been deceiving me,
 that my young life was your
 instrument?
 Did you lie only then, or are you also
 lying now?
 The sweet words which you spoke to
 me,
 the tender love with which you lured
 me,
 do you want to swear that it was all a
 lie?

DIMITRIJ:

Chceš přísahat, že po léta jsi lhala,
 že klamala jsi ty i otec tvůj,
 že nástrojem byl mladý život můj?
 Zda dřív jen lhali jste, či nyní též?
 Ta sladká slova, jež jsi mluvila,
 ta něžná láska, jíž's mne vábila,
 chceš přísahat, to vše že byla lež?

MARINA:

I want to swear that you alone are the
traitor!
I want to swear that I have you in my
power!

MARINA:

Chci přísahat, že zrádce ty jsi sám!
Chci přísahat, že v moci své tě mám!

DIMITRI:

O horrid apparition,
fearful doubt burrows through my soul
in hellish torment! Torment!

DIMITRIJ:

Ó hrozné zjevení,
pochybnost strašlivá
v pekelné trýznění
mou duši rozrývá!

MARINA:

O horrid suffering,
these jealous words burrow through
my soul
in hellish torment!

MARINA:

Ó hrozné trápení,
ta muka žárlivá
v pekelném trýznění
mou duši rozrývá!

DIMITRI:

(with great emotion and an internal struggle)

O who can tell me whether I can
believe you?
O who can tell me if I give power what
confusion there will be in the land,
what spilling of blood!

DIMITRIJ:

(s velkým pohnutím a bojem duševním)

Ó, kdo mi poví, zda ti věřit mám?
Ó, kdo mi poví, když se vlády vzdám,
ty zmatky v zemi, krve prolévání!

No, I want to remain master of my
fate, and if I was not born to rule,
then I will fight for this right for myself!

Ne! Chci zůstat já pánem osudu,
a jestli nejsem zrozen k panování,
tož práva toho sobě dobudu!

I wanted to sacrifice everything for
gratitude! Away with this constraint!
You have deceived me, I was
deluded!

Vše chtěl jsem dát vděčnosti za oběť,
 pryč s poutem tím!
Vy klamali jste, já byl oklamán!

MARINA:

For god's sake, what are you saying?
Horror runs through me!
O take back those terrible words!
I deceived, but now I'm telling the
truth. I didn't love you, as you rightly
say; now I'm going mad with grief,
can't you see?

MARINA:

Pro Bůh, co díš? Mnou hrůza
prochvívá!
Ach, odvolej ta slova strašlivá!
Já klamala, však pravdu mluvím teď.
Já lásky neznala, to pravdu díš,
teď žalem šílím, zda to nevidíš?

O hear me out, I didn't love you, etc...

Ó vyslyš mne! Já lásky neznala, atd.

O hear me out, you must hear me out!
 I wanted to rule, you however always
 resisted my wishes with manly
 resolution. Your manly will won my
 respect, unwittingly in my mind I
 deferred to your spirit and did not
 even suspect, o Dimitri, what you
 have become to me!
 You have tamed my pride for ever;
 surely you see how I have been
 humbled?
 Here, grovelling in the dust I beg you
 to give me your love!

(She tries to kneel down and clasp Dimitri's hand, but he turns away from her. Marina stands up)

Alas, you turn from me!
 Why must it be now that you cannot
 believe me?
 Tell me how I can convince you?
 Just say it and I will do anything.
 I want to sacrifice the thing dearest to
 me,
 listen now: I want to become Russian!

DIMITRI:

Go on asking, go on begging,
 crouched in the dust!
 I despise you, wretched woman!

MARINA:

Your faith will be my faith,
 your every wish will be law to me!
(she kneels)

DIMITRI:

Go on asking, go on begging etc...

MARINA:

Alas, you turn away from me!

See, I am no longer Marina, have pity!
 I want to sacrifice the thing dearest to
 me, listen now:
 I want to become a Russian!
 O Dimitri, have pity!

Ó vyslyš mne! Ty musíš vyslyšet!
 Já vládnout chtěla, tys však mému
 přání vždy odpor kladl v mužném
 odhodlání. Mně mužná vůle úcty
 dobyla, já bezděky v mysli se klonila
 před duchem tvým a netušila ani,
 ó, Dimitře, čím ses mi stal!
 Tys pýchu moji navždy překonal,
 zda vidíš, jak jsem pokořena?
 Zde prosím v prachu ponížena,
 bys svou lásku mi daroval!

(Chce pokleknout a uchopit Dimitrijovu ruku, tento se od ni odvrací)

Ó, běda, ty se odvracíš!
 Proč právě teď mi nevěříš?
 Rci, jak tě přesvědčiti mám?
 Příkaž mi jen, vše udělám!
 To nejdražší chci v oběť dáti,
 slyš tedy: chci se Ruskou státi!

DIMITRIJ:

Pros, žebrej v prachu skloněná!
 Tebou, bídná, pohrdám!

MARINA:

Tvá víra bude vírou mou,
 mým zákonem tvé každé přání!
(pokleká)

DIMITRIJ:

Pros, žebrej v prachu skloněná! Atd.

MARINA:

Ó, běda! Ty se odvracíš!

Hle nejsem více Marinou, měj
 smilování!
 To nejdražší chci v oběť dáti,
 slyš tedy, chci se Ruskou státi,
 Ó Dimitře, měj smilování!

DIMITRI:

Go on asking, go on begging,
crouched in the dust!
I despise you, wretched woman!
Both your crying and fiery passion I
find repelling!
I hold the image of an angel in my
mind and I despise you wretched
woman!

MARINA:

Alas!
See, I am no longer Marina, have
pity!....

(Dimitri contemptuously flings her aside and leaves. Marina sinks in amazement, suddenly with desperate strength, she rises and calls after Dimitri)

Dimitri, tame your pride and anger,
and remember that you are Otrepev!

DIMITRIJ:

Pros, žebrej v prachu skloněná!
Tebou, bídná, pohrdám!
Mně protivno jak tvoje lkání,
tak vášeň tvoje plamenná!
Anděla obraz v mysli mám
a tebou, bídná, pohrdám!

MARINA:

Ó běda!
Hle nejsem více Marinou atd.

(Dimitrij s opovržením ji odmrští od sebe a odchází poklesá v ustrnutí, náhle zoufalou silou se vztyčí a volá za Dimitri)

Dimitře, krot' svůj pych i hvěv,
a pamatuj, žes Otrepěv!

ACT 4

A courtyard in Shuisky's house. A side garden; at the back a view of the Kremlin.

Scene 1

Xenia

XENIA:

(she comes out of the house)

I dreamt that pale Death
touched me with her right hand.
Why did she not destroy my life?
All she did was kill within my spirit
the bud of blissful love.
I would gladly have died with him
and thus overcome my grief.
Alas, alas!
He deceived me, he is wretched.
This grief, ah, is the heaviest to
bear!
Wild pain and a blaze of anger
courses through my grieving spirit
in the midst of this sweet memory
and with amazing strength
destroys the frightening reality.
Oh, I am unhappy beyond
measure!

(as if frightened, almost spoken)

O alas, alas!
Love led me astray, alas, alas!
Will God give me no peace of
mind?
I fear even to hope for it,
I fear even to think of it.
I want only to wipe out
what is inscribed in my memory
with burning remembrance.
God have mercy on me.
Alas, alas!

ČTVRTÉ JEDNÁNÍ

Nádvoří v domě Sujského. Stranou zahrada, v pozadí výhled na Kreml.

1. výstup

Xenie

XENIE:

(sama vychází z domu)

Mně zdálo se, že smrt bledá
sáhla na mne pravicí.
Proč mé žití nezničila?
V duši mé jen zahubila
poupě lásky blažící.
S ním bych ráda skonala,
a tak žal svůj přečkala,
běda, běda!
Klamal mne, on bídným jest!
Ten žal, ach, je nejtíž snést!
Divý bol a hněvu plání,
při tom sladké vzpomínání
víří duší lkající
a skutečnost děsící
ničí silou úžasnou,
bez míry jsem nešťastnou!

(jaksi ustrašeně a skoro jen mluvit)

Běda, běda!
Zvadla láska, běda, běda!
Zda Bůh klid mé duši nedá?
Cítit bojím se i přátí,
bojím se i mysletí,
chtěla bych jen vymazati,
co v mé psáno paměti
upomínkou plamennou.
Bůh smiluj se nade mnou,
běda, běda!

Scene 2

Xenia and Dimitri

DIMITRI:

(remains standing in the distance)

Xenia!

XENIA:

(to herself, not looking around)

O God, it's him!

DIMITRI:

(stepping up to her)

Don't turn your dear face from me,
hear the confession of a
depressed spirit!

XENIA:

Go away, I hate you!

DIMITRI:

Is there only anger in your soul?
Are you telling the truth?
And do you not see my great
torture?

XENIA:

(moved, turns to Dimitri)

Do I see it?

(Having looked at him, she stops herself and once more turns away; to herself)

O God, be with me!

(to Dimitri)

I see only your sin and your fraud!

DIMITRI:

Only my sin? How well do you
know me?
Why have you such cruel word for
me?
Hear me first, this is surely the
right of someone who is unhappy?
But I know that in the safety of
your heart

2. výstup

Xenie a Dimitrij.

DIMITRIJ:

(v povzdálí státí zůstává)

Xenie!

XENIE:

(pro sebe, neoblížeje se)

Ó Bože, toť on sám!

DIMITRIJ:

(postoupí blíže)

Neodvracej tváře milené,
vyslyš zpověď duše skroušené!

XENIE:

Odejdi, tě v nenávisti mám!

DIMITRIJ:

V duši tvé jen hněv? Zda pravdu
díš,
a má velká muka nevidíš?

XENIE:

(v pohnutí obrátí se k Dimitrij)

Zda je vidím?

(Pohlédnuvši na Dimitrij zarazi se znovu se odvrátí pro sebe:)

Bože, při mně stůj!

(K Dimitrij)

Vidím jen tvůj hřích a podvod tvůj!

DIMITRIJ:

Jen můj hřích? A zda jej dobře
znáš?
Proč tak krutá slova pro mne máš?
Slyš mne dřív, toť parvo
nešťastného!
Však já vím, že v skrytu srdce
svého
bohatý zdroj lásky ukrýváš.

you are harbouring a rich source of
love.

Xenia, surely I know your soul!

XENIA:

(to herself)

O God, how can I resist!

DIMITRI:

I have sinned; in a dream of love
I wanted to be happy for a
moment,

and in this sweet intoxication
I forgot about the whole world!

Is it a sin to burn with love?

I have a greater sin on my mind:

I wanted to give up your love,
with what torture God alone
knows!

Come what may, I must break the
cursed bonds

that bind me to the imposter.

(with growing excitement)

Before God and in the sight of the
world,

Xenia, I want to be yours!

(he approaches Xenia, whose spiritual struggle is evident)

Neither your anger nor the threats
of the world

will take me from your feet;

here I will wait until my please

bring back your love to me!

until your eye glows with love

and is submerged in my soul,

until you confess to me in sweet

whispers

that I am eternally yours!

Say, will you be mine?

XENIA:

(throwing herself into his arms)

I am yours for ever!

DIMITRI:

O please say that again: I am
yours for ever!

Xenie, vždyť duši tvoji znám!

XENIE:

(pro sebe)

Bože můj, jak odolati mám!

DIMITRIJ:

Hřešil jsem, já v lásky snění

chvíli šťastným býti chtěl

a v tom sladkém opojení

na svět celý zapomněl!

Zda j hříchem láskou pláti?

Větší hřích já v mysli mám:

lásky tvé já chtěl se vzdáti,

s jakou mukou, ví Bůh sám!

K podvodnici pouta kletá

zrušit musím, stůj co stůj,

(s rostoucím nadšením)

před Bohem i tváří světa,

Xenie, chci býti tvůj!

(Přistupuje ku Xenii, na této znáti duševní boj.)

Mne tvůj hněv ni světa hrozby

od tvých nohou nepohnou,

zde chci ždát až moje prosby

navrátí mi lásku tvou!

Až tvé oko v lásky plání

ponoří se v duši mou,

až mi v sladkém zašeptání

vyznáš se, jsem věčně tvou!

Mluv, chceš býti mou?

XENIE:

(podávajíc se objeti jeho)

Jsem věčně tvou!

DIMITRIJ:

Ó opakuj! Jsem věčně tvou!

XENIA:

I am yours for ever!

DIMITRI:

O Xenia!

XENIA:

O Dimitri, my desire!
Do I wake or sleep?
Can I believe that you are now
mine for ever?
When I look into your eyes,
my soul plunges
into a sea of bliss,
O let me go on looking!
Let my soul expire
in that sea of bliss;
O dear soul,
so let me die!

DIMITRI:

O Xenia, my desire!
Do I wake or sleep?
Can I believe that you are now
mine for ever?
When I look into your eyes,
my soul plunges
into a sea of bliss,
O let me go on looking!
Let my soul expire
in that sea of bliss;
O eternally dear one,
so let me die!

XENIA:

O woe is me! Ah, what have I
done!
Begone!

DIMITRI:

Never!

XENIA:

For God's sake!
Let me go!

DIMITRI:

XENIE:

Jsem věčně tvou!

DIMITRIJ:

Ó, Xenie!

XENIE:

Ó, Dimitrij, má touho,
zda bdím, či sním,
zda věřit smím,
že věčně mým jsi teď!
Když zírám v oko tvoje,
tu v blaha moři,
můj duch se noří,
ó, nech mne zírat!
Nechť zmírá duše moje
v tom moři blaha,
ó, duše drahá,
tak nech mne zmírat!

DIMITRIJ:

Ó, Xenie, má touho,
zda bdím, či sním,
zda věřit smím,
že věčně mým jsi teď!
Když zírám v oko tvoje,
tu v blaha moři,
můj duch se noří,
ó, nech mne zírat!
Nechť zmírá duše moje
v tom moři blaha,
ó, duše drahá,
tak nech mne zmírat!

XENIE:

Běda mi! Ach! Co jsem učinila!
Odejdi!

DIMITRIJ:

Ó nikdy!

XENIE:

Pro Boha!
Opust' mne!

DIMITRIJ:

Xenia!

XENIA:

(hiding her face)

O dear mother!

O my father! O wretched me!

(with desperate horror)

I see them in my soul, the shades
of my family

and also the bloody face of my
brother,

how they curse me for my terrible
sins,

for my sinful, blasphemous love,
my love for you, the murderer of
my father!

DIMITRI:

Don't talk like that; fat itself was the
murderer!

XENIA:

And the death of my mother? And of
my murdered brother?

DIMITRI:

With tears I have wiped away the
sins of my companions,

I am not guilty,
if only you would believe it!

XENIA:

See the insignia of power which
you wear;
you have snatched it from the
head of my father,
desecrator of the throne, our
destroyer!

DIMITRI:

I will return everything to the feet of
his daughter;
order me, and I will gladly give up
everything!
Cannot the love, which I ardently
bear for you,
placate the anger of your father?

Xenie!

XENIE:

(zakrývající si tvář)

Ó matko milá!

Ó můj otče! O já nebohá!

(se zoufalou hrůzou)

Zřím je v duši, rodičů svých stíny
i tvář bratra svého krvavou,
jak mi klnou pro mé těžké viny,
pro mou lásku hříšnou, rouhavou,
pro mou lásku k tobě, vrahu otce
mého!

DIMITRIJ:

Nemluv tak, sám osud vrahem byl!

XENIE:

A smrt matky? Bratra vražděného?

DIMITRIJ:

Slzami jsem hříchů druhů smyl,
nejsem vinen,
kéž bys věřit chtěla!

XENIE:

Hle, znak moci, jímž se odíváš,
otci mému strhl jsi jej z čela,
svatokrádce trůnu, zhoubece náš!

DIMITRIJ:

Vše to vracím k nohám dcery jeho:
přikaz mi, a rád se všeho vzdám!
Zdaž nemůže hněvy otce tvého
smířit láska, jakouž k tobě plám?

XENIA:
 Never, never, my father's ghost
 stands between us and threatens
 us!
 Never, never will we belong to one
 another!

DIMITRI:
 Xenia, must I die of grief?
 Xenia, you have no pity!

XENIA:
 Dimitri, have pity on me!
 Have regard for my sorrow, for my
 despair,
 Dimitri, be a man and bury your
 love!
 Duty calls, O hear my crying,
 devote your life to holy Russia,
 and the quiet blessing of my pleas
 will be with you forever, my
 beloved!
 Begone! Forget! Remember!
 My beloved!

DIMITRI:
 What torture oppresses my breast,
 you my angel preach to me!
 Your Dimitri is worthy of you!
 Xenia, my love, farewell!

Scene 3

Xenia, then masked men

XENIA:
 He has left! Now the sacrifice is
 complete,
 now love is buried.
 Alas! O grief!
 O my god!
 Let grief and mourning
 be my lot,
 only let your
 blessing protect him,
 O my god!
 Let my life also

XENIE:
 Nikdy, nikdy! Mezi námi stojí
 otce mého duch a hrozí nám!
 Nikdy, nikdy nebudeme svoji!

DIMITRIJ:
 Xenie, zda žalem zhynout mám?
 Xenie, ty nemáš slitování!

XENIE:
 Dimitře, ty se mnou lítost měj!
 Patři na můj žal, na mé zoufání,
 Dimitře, mužem buď a lásku
 pochovej!
 Volá povinnost, ó slyš mé lkání,
 svaté Rusi věnuj život svůj,
 a mých proseb tiché požehnání
 bude s tebou vždy, miláčku můj!
 Odejdi! Zapomeň! Pamatuj!
 Miláčku můj!

DIMITRIJ:
 Jaká muka tísní moji hruď,
 ty mně kážeš anděli to můj!
 Hoden tebe je Dimitrij tvůj!
 Xenie, má láska s Bohem buď!

3. výstup

Xenie, pak zahalení muži

XENIE:
 On odešel! Již oběť dokonána,
 již láska pochována,
 ó bída! ó žel!
 Ó Bože můj!
 Necht' žal a lkání
 úděl můj,
 jen jej ať chrání
 tvé požehnání,
 ó Bože můj!
 Necht' žalem nyje

pine with grief,
let him live happy
without Xenia,
O my God!

(exits)

i život můj,
nechť šťasten žije
on bez Xenie,
ó Bože můj!

(odchází)

MASKED MEN:

See she has walked here!
She is alone here,
it is quiet all around
here we will find her.

(They go into the garden. Hardly have they gone when Marina, covered in a veil, runs in)

ZAHALENÍ MUŽI:

Hle, kráčela sem!
Je sama tady,
je ticho všady,
zde ji naleznem.

(Zacházejí do zahrady)

Scene 4

Marina

(As soon as they left, Marina enters surprised shrouded in a veil)

MARINA:

I will revoke it, I will revoke
everything!
My order was terrible,
my spirit confused by passion.
There is still time! O God grant it
so!
I don't wish for blood, O my God!
But where is she? I will save her!

(Xenia climbs wounded on the stage)

4. výstup

Marina

(Sotva zašli, Marina zahalena závojem přikvapí)

MARINA:

Já odvolám, vše odvolám!
Byl hrozný příkaz můj,
a vášní pomaten můj duch!
Je ještě čas! Ó, dejž to Bůh!
Já nechci krev, ó Bože můj!
Kde jenom dlí! Ji zachovám!

(Xenie potácí se raněna na jeviště)

Scene 5

Xenia, then Shuisky, the people, finally Dimitri
and Basmanov

XENIA:

Help me, Dimitri, where are you? I
am dying, dying,
O my God!

(she sinks to the ground and dies)

5. výstup

Xenie, pak Šujskij, lid, posléze Dimitrij a
Basmanov

XENIE:

Pomoz, Dimitře! Kde jsi? Hynu,
hynu,
ó Bože můj!

(Klesá k zemi a umírá)

SHUISKY

Was that a cry? Or someone
weeping? A strange fear drives me on!

(he catches sight of Xenia)

Help! Listen!
Xenia has been murdered!
Xenia, say just one word,
Let the murderer not escape
revenge!
Look! She does not hear, she is no
longer living,
poor Xenia has died!

(People run on from all sides)

THE PEOPLE

Help! Hurry!
Xenia, ah murdered!
Our dear princess,
our white dove,
does not hear, does not live!
Our dear mother has been killed;
God punish the murderer!
Xenia has died!

DIMITRI:

What is this crowd of people, what
laments?

THE PEOPLE:

(Shuisky stands up and walks into the garden)
O horror, our little father, our tsar!

DIMITRI:

(catches sight of Xenia)

Xenia!
What a numbing of the senses!

(He kneels over Xenia)

Xenia, wake up and look at me!
Lift up your gaze to me just once!
Don't you hear the voice of your
beloved,
don't you feel any longer the
breath of love?
O she no longer hears me;

ŠUJSKIJ:

Čí to výkřik? Čí to lkání?
Divná úzkost mne pohání!

(Spatří Xenii)

Pomozte! Poslyšte!
Xenie zavražděna!
Xenie, rci slovo jediné,
ať pomsta vraha nemine!
Pohlédni! Neslyší, víc nežije,
zhynula ubohá Xenie!

(Lid sbíhá se a volá)

LID:

Pomozte! Poslyšte!
Xenie! Ach, zavražděna!
Kněžna naše milá,
holubice bílá,
neslyší, nežije!
Zabita máť drahá,
Bože, trestej vraha,
zhynula Xenie!

DIMITRIJ:

Jaký tu lidu sběh, jaký tu pláč?

LID:

(Šujskij vstane a odchází do zahrady)
Ó hrůza, baťuško, care náš!

DIMITRIJ:

(shlédne Xenii)

Xenie!
Jaké to smyslů mámení!

(sklání se ku Xenii)

Xenie, probud' se a prohlédni!
Jednou jen zrak svůj ke mně
pozvedni!
Zda hlasu miláčka ty neslyšíš,
zda dechu lásky více necítíš?
Ó již mne neslyší,

her tender lips no longer breathe.

již něžná ústa její nedýší.

THE PEOPLE:

Alas, she feels, she hears no longer;
her tender lips no longer breathe;
she has died, ah, poor girl, alas!

LID:

Ó běda, necítí víc, neslyší,
již něžná ústa její nedýší,
zhynula, ach, ubohá, běda!

DIMITRI:

My Xenia! To have to die like this, O Xenia!

DIMITRIJ:

Má Xenie! Tak zhynout měla jsi, ó Xenie!

(standing up from the corpse)

God, where is your mercy?
Is this your justice to us?

(povstává od mrtvol)

Bože, kde tvé smilování,
tak-li spravedliv jsi k nám?

(He steps aside from Xenia, several girls take her body into the house)

Moscow, hear my curse,
I vow a terrible revenge!

(Odstupuje od Xenie, několik děvčat odnáší mrtvolu do domu)

Moskvo, slyš mé zaklínání,
pomstu strašnou přísahám!

Scene 6

All preceding characters without Xenia, Shuisky and Marina

6. výstup

Předešlí (bez Xenie), Šujskij, Marina

SHUISKY:

(offstage)

Tremble, you murderess!

ŠUJSKIJ:

(za jevištěm)

Chvěj se, vražednice!

MEN:

(offstage)

Tremble, you murderess!

MUŽI:

(za jevištěm)

Chvěj se, vražednice!

(Shuisky with several men drags the veiled Marina from the garden)

(Šujskij s několika muži vleče Marinu zahalenou)

SHUISKY:

You won't escape us any more!

ŠUJSKIJ:

Neujdeš nám více!

MEN:

(offstage)

You won't escape us any more!

MUŽI:

(za jevištěm)

Neujdeš nám více!

THE PEOPLE:

(in amazement)

Woman, O behold!
We have her here, wretched viper,
how she trembles, how she squirms!

LID:

(v úžasu)

Ženština, ó vizte!
Tu ji máme, bidnou zmiji,
jak se chvěje, jak se svíjí!

DIMITRI:

Wretched woman, show your face!

Marina!

DIMITRIJ:

Bídnice, zjev tvář svou!

Marina!

THE PEOPLE:

Marina!

O horror, the tsarina herself!
Pure blood calls to heaven,
woe to us! For such great sins
God's anger will strike all of us!

LID:

Marina!

Ó hrůza, sama cařice!
K nebi volá čistá krev!
Běda nám! Za velké hříchy
všechny stihne boží hněv!

MARINA:

(stands unmoved, with desperate resolution)

It is I! Why are you trembling?
On my account? For me perhaps?
I have no fear!

MARINA:

(Marina stojí sama již bez pout uprostřed jeviště. Všichni byli kolemi ucouvli)

Já to jsem! Nač vám se chvítí?
Kvůli mně? Za mne snad? Já
strach nemám!

DIMITRI:

Marina! This cannot be;
Speak, say that this is an illusion!
No, you have not done the deed!
Who murdered her?

DIMITRIJ:

Marino! To nemůž býti,
promluv, pověz, že to klam!
Ne, tys nekonala činu!
Kdo ji vraždil?

MARINA:

Why do you ask?

MARINA:

Nač se ptáš?

DIMITRI:

You know her!

DIMITRIJ:

Ty jej znáš!

MARINA:

I carry the blame,
I acknowledge it; you have me
here!

MARINA:

Já nesu vinu,
znám se k tomu, zde mne máš!

DIMITRI:

What horror, what torture!

DIMITRIJ:

Jaká hrůza, jaká muka?

THE PEOPLE:

What horror, what horror!
Pure blood calls to heaven!
God's wrath will strike all
us sinners for these sins.

MARINA:

How you have despised me as I
begged in the dust;
how you have trod on me, how you
have humiliated me.
You did not believe my despairing
love!
Believe in my revenge, since you
did not believe my love!

DIMITRI:

Unhappy woman, you lead
yourself to ruin,
you rush to destruction,
madwoman!
I vow that you will be sentenced!

MARINA:

I know that I must die; you die with
me!
(She turns to the people and points to Dimitri)
Kneel down, O people, kneel to
your tsar!
He is Grishka, the son of Otrepyev!

THE PEOPLE:

Otrepyev's son!

DIMITRI:

Wretched woman! Liar! Stop,
madwoman!

THE PEOPLE:

How terrible, great God,
our tsar is Otrepyev's son,
the Lord has deserted us!
From His people, His unfortunate'
people,
God has averted His face!

LID:

Jaká hrůza, jaká hrůza!
K nebi volá čista krev!
Hříšníky nás za ty pychy
stihne všechny boží hněv!

MARINA:

Jaks mnou zhrdal, v prachu
žebrající,
jaks mne šlapal, jaks mne pokořil,
nevěřil jsi lásce zoufající,
pomstě věř, když lásce jsi nevěřil!

DIMITRIJ:

Nešťastná, ty sebe vedeš k zmaru,
ve zkázu se vrháš šílená!
Přísahal jsem, budeš souzena!

MARINA:

Vím, že zhynout mám, ty se mnou
zhyň!
(Marina obrací se k lidu, ukazuje na Dimitrije)
Klaň se lide, klaň se svému caru!
Griška je to Otrepěva syn!

LID:

Otrepěva syn!

DIMITRIJ:

Bídnice! Lhářko! Ustaň, šílená!

LID:

Jaká hrůza, velký bože,
car náš Otrepěva syn!
Odpustil nás Hospodin!
Od lidu svého, ach, nešťastného
odvrátil se Hospodin!

SHUISKY:

Step back! Your rule has ended
here.

(he points to Marina)

Take her away!

Your right to power has collapsed!

(Marina is led away)

(to the people)

Now listen, people, you have proof!

(to Dimitri, striking him)

Let the Polish Satan die!

ŠUJSKIJ:

Ty odstup! Vláda tvá tu dokonává!

(ukazuje na Marinu)

ji odved'te,

propadla moci práva!

(Marina je odvedena)

(k lidu)

Teď slyš, lide, důkaz máš!

(k Dimitrovi, dorážeje nan)

Ať zhyne polský satanáš!

DIMITRI:

(resolutely)

Hear me first!

Step up boldly

And boldly aim at my head

If you can prove you are right!

DIMITRIJ:

(odhodlaně)

Dřív slyšte mně!

Ty vystup směle

a směle zamiř po mém čele,

dokážeš-li, že pravdu máš!

BASAMOV, THE PEOPLE:

How bold, how he hurls himself to
destruction!

He behaves like a true tsar!

BASMANOV, LID:

Jak smělý, jak se vrhá v zmar!

On jedna jako pravý car!

DIMITRI:

O make it an easy bet for one

who has lost his life already!

I have already lost, I lost you

What other course have I? Why

should I tremble?

DIMITRIJ:

O lehko v sázku dávat sebe,

kdo prohrál již co v žití mé!

Já prohrál již, ja ztratil tebe,

co zbývá mi, nač bych se chvěl?

SHUISKY:

He acts boldly, I swear to God
that is a daring adventurer!

Ho, call Marfa,

to reveal the truth to us!

ŠUJSKIJ:

On hraje směle, při sám Bůh,

je odvážný to dobrodruh!

Hoj, Marfu, zavolejte,

ať pravdu zjeví nám!

BASMANOV:

How bold, he hurls himself to
destruction!

Ho, call Marfa,

to reveal the truth to us!

BASMANOV:

Jak smělý, jak se vrhá v zmar!

Hoj, Marfu zavolejte,

ať pravdu zjeví nám!

THE PEOPLE:

Marfa, Marfa!
Let us know the truth!
We will believe her!

(The chorus withdraws to the back awaiting the arrival of Marfa)

LID:

Marfu, Marfu!
Ať pravdu zvíme,
jí uvěříme!

(Sbor ustupuje do pozadí čekaje příchodu Marfy)

Scene 7

All from preceding scene, Marfa, the Patriarch and Priests

THE PEOPLE:

(Marfa arrives with the Patriarch and Priests)
Marfa! Marfa!

SHUISKY:

Is Dimitri your son?

THE PEOPLE:

Is Dimitri your son?

MARFA:

Yes, Dimitri is my son!
(big stirring)

PEOPLE:

Her son, his mother has
acknowledged him!

SHUISKY:

It's a deception! She is seized by
pity;
she wants to save the life of the
young man!
Let her swear to the living God!

PEOPLE:

Let her swear!

MARFA:

O God! Ah, my God!

7. výstup

(sbor mezitím vzdálil se do pozadí čekaje příchodu Marfy)

LID:

(Marfa přichází, s ní i patriarcha a kněží)
Marfo! Marfo!

ŠUJSKIJ:

Je Dimitr syn to tvůj?

LID:

Je Dimitr syn to tvůj?

MARFA:

Je Dimitr on, je syn můj!
(Velké pohnutí)

LID:

Její syn, jej matka uznala!

ŠUJSKIJ:

Klam to jest! Jí lítost pojala,
chce šetřit žití mladého!
Ať přísahá u Boha živého!

LID:

Ať přísahá!

MARFA:

Ó Bože! Ach, Bože můj!

PATRIARCH:

(holding a cross, approaches Marfa)

Swear to the Lord,
who reads into your soul
and harshly punishes guilt;
swear now on the holy cross!

PATRIARCHA:

Přísáhej Hospodinu,
jenž čte v tvé duši
a těžce stíhá vinu,
přísáhej již na svatý kříž!

PEOPLE AND PRIESTS:

Swear to the Lord,
who reads into your soul
and harshly punishes guilt;
swear now on the holy cross!

LID A KNĚŽÍ:

Přísáhej Hospodinu,
jenž čte v tvé duši
a těžce stíhá vinu,
přísáhej již na svatý kříž!

MARFA:

O my God!

MARFA:

Ó Bože můj!

DIMITRI:

See now, poor Marfa hesitates out
of love.

DIMITRIJ:

Hle, Marfa ubohá,
to z lásky váhá,
se zdráhá!

SHUISKY, BASMANOV, THE PATRIARCH,
PEOPLE AND PRIESTS:

Swear now!

ŠUJSKIJ, BASMANOV, PATRIARCHA, LID:

Přísáhej již!

PEOPLE AND PRIESTS:

See, she hesitates!

LID A KNĚŽÍ:

Hle, ona váhá!

DIMITRI:

Be calm, poor woman!

DIMITRIJ:

Bud' klidna ubohá!

BASMANOV, THE PATRIARCH:

See, she hesitates!
O look at the tsarina
Will she deny her oath?

BASMANOV, PATRIARCHA:

Hle, ona váhá!
Ó vizte cařici,
zda odpřísáhne?

PEOPLE AND PRIESTS:

See, she hesitates! Will she deny
her oath?

LID A KNĚŽÍ:

Hle, ona váhá, zda odpřísáhne?

MARFA:

O God, my God
Ah, how can I
swear to the living God on your
cross?
O God, my God.....

MARFA:

Ó, Bože můj,
ach, jakž jen mohu
k samému Bohu
přísahat na kříž tvůj?
O Bože, Bože můj, atd.

DIMITRI:

See, poor Marfa
hesitates out of love;
she is frightened and draws back!
Be calm, poor Marfa!

DIMITRIJ:

Hle, Marfa ubohá,
to lásky váhá,
se děsí, zdráhá!
Buď klidna, Marfo ubohá!

MARFA:

I am gripped by fear.
Must I give away
my only hope to destruction?
Why punish your servant?

MARFA:

Mne hrůza schvátí,
mám v zkázu dáti
svou naděj jedinou!
Proč testáš služku svou!

DIMITRI:

Let no lie disturb
the peace of your soul.
Do not hesitate, poor woman;
I well know my fate
and have the strength to die!

DIMITRIJ:

Nechť pokoj v duši
lež neporuší,
neváhej, ubohá,
svůj osud dobře snám
a skonat sílu mám!

SHUISKY, BASMANOV, THE PATRIARCH:

She is afraid
to call him son
before the Lord and draws back;
she trembles and hesitates!

ŠUJSKIJ, BASMANOV, PATRIARCHA:

Před Hospodinem
jej nazvat synem,
se děsí a zdráhá,
se chvěje a váhá!

PEOPLE AND PRIESTS:

See, she hesitates!
O look at the tsarina!
Will she withdraw her oath,
will she reach out her trembling
hand
to the cross?

LID A KNĚŽÍ:

Hle ona váhá!
Ó vizte cařici!
Zda odpřísáhne,
zda ruku chvějící
ku kříži vztáhne?

MARFA:

O my God,
Ah, how can I....

MARFA:

Ó Bože můj,
ach, jakž jen mohu, atd.

DIMITRI:

See, poor Marfa....

DIMITRIJ:

Hle, Marfa ubohá, atd.

SHUISKY, BASMANOV, THE PATRIARCH:

See, she hesitates!
Will she withdraw her oath,
will she reach out her trembling

ŠUJSKIJ, BASMANOV, PATRIARCHA:

Hle, ona váhá!
Zda odpřísáhne?
Zda ku kříži

hand
to the cross?

ruku vztáhne?

SHUISKY, THE PATRIARCH, PEOPLE AND
PRIESTS:

Swear now on the holy cross!

ŠUJSKIJ, PATRIARCHA, LID A KNĚŽÍ:

Přísahej již
na svatý kříž!

DIMITRI:

O Marfa!

DIMITRIJ:

Ó Marfo!

MARFA:

O my God!
But you see my grief and forgive
me!

MARFA:

Ó Bože můj!
Však bol můj zříš
a odpustíš!

SHUISKY, THE PATRIARCH, PEOPLE AND
PRIESTS:

Swear now on the holy cross!

ŠUJSKIJ, PATRIARCHA, LID A KNĚŽÍ:

Přísahej již
na svatý kříž!

DIMITRI:

Marfa!

DIMITRIJ:

Ó Marfo!

MARFA:

O my God!
He will die!

*(She stretches out her hand to the cross, wanting
to swear)*

MARFA:

Ó Bože můj!
On zahyne!

(vztahuje ruku ke kříži, chtějí přísahati)

DIMITRI:

Do not swear!
I don't want a throne by fraud.

(Marfa withdraws her hand and faints)

DIMITRIJ:

Nepřísahej!
Já nechci trůnu podvodem

(Marfa odtáhne ruku a omdlévá)

SHUISKY:

See, she has denied him before
God!
So die, imposter, die!

*(He shoots him, Dimitri falls, Basmanov catches
him in his arms. The chorus crowd round Dimitri
and kneeling, bare their heads, the Patriarch
blesses the corpse)*

ŠUJSKIJ:

Hle, zapřela jej před Bohem!
Tak zhyň, samozvanče zhyň!

*(Basmanov zachycuje Dimitra v náruči.
Patriarcha žehná mrtvolu.
Sbor kupí se kolem dimitra a pokleká k mrtvole.)*

BASMANOV, THE PATRIARCH AND
PRIESTS:

He was a brave man; he is dead!

BASMANOV, PATRIARCHA A KNĚŽÍ:

Byl statný muž, on zahynul!
Byl dobrý car, on zahynul!

He was a good tsar; he is dead!
Lord, have mercy

Hospodin pomiluj!

THE PEOPLE:
Lord, have mercy!

LID:
Hoposidn pomiluj!

Curtain falls

Opana zvolna klesá

End of opera

Konec opery